

Četvrtak, 13. mart 2003.

Svedok Žana Baća

Statusna konferencija

Svedok Davor Strinović

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.06 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite gospođu Uerc-Reclaf (Uertz-Retzlaff).

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC UERC-RECLAF

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Hvala, časni Sude. Gospođu Baća, u utorak ste nam rekli da ste svakog dana zajedno sa posmatračima UNESCO-a (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) radili od kraja novembra, pa na dalje. Da li je Institut zajedno sa posmatračima UNESCO-a napravio jedan akcioni plan za procenu štete?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je. Napravili smo zajednički jedan akcioni plan.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li ste takođe organizovali ekipe za procenu štete i ako jeste, kako su one bile sastavljene?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Organizirale su se ekipe raspodeljene po delovima grada na koji način smo podjelili grad da nam bude lakše i što decideranije odradit, a ekipe su sačinjavale uglavnom dva čovjeka i to jednog povjesničara umjetnosti i jednog arhitekte tako da budu obuhvaćene sve struke.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: I koliko ste takvih ekipa imali?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Otprilike osam. Ne znam tačan broj, ali tako nešto.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li ste takođe razvili sistem izveštavanja i u čemu se on razlikovao od onoga šta ste radili u oktobru i novembru?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je. Razradili smo metodologiju popisivanja i evidentiranja oštećenja na prijedlog i u suradnji sa gospodom iz UNESCO-a. Razlikovalo se po tome od prethodnih izvješća po tome što je bio puno decidiraniji, na primjer, iz jednog primjera se može vidjeti da je to bilo i točno vrijeme, detaljan opis oštećenja, dan i datum granatiranja i kategorizacija oštećenja, što je inače bilo vrlo bitno i zapravo su bili, koliko je u to vrijeme moguće napraviti, jedna konkretna procjena nastale štete sa kategorizacijom oštećenja.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, uz sažetak svedočenja ove svedokinje mi smo podneli i dva niza ovakvih izveštaja. Oni ne moraju da budu uvršćeni u spis posebno budući da su i ovako i onako deo velikog izveštaja koji se nalazi pod tabulatorom 16. Ali, svedokinja može da nam objasni neke stvari iz tih dokumenata, iz ta dva izveštaja. Molim da se svedokinji daju ta dva primera. Gospođo Baća, prvo je tu samostan "Sigurata", tu stoji datum vašeg pregleda, datum incidenta. Vidim da je navedeno i veoma precizno vreme granatiranja samostana. Možete li da nam objasnite kako to da možete da budete tako sigurni u vezi tog preciznog trenutka?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Iz jednostavnog razloga što su nam taj podatak dale same časne sestre, stanovnice samostana koje su u to vrijeme granatiranja bile u samom samostanu i znale su nam reć točno vrijeme. To nije naravno primjerak u svim formularima, jer ovdje jeste, jer je to točno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Ovaj izveštaj ste vi sami napisali, zar ne?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno, ja i kolega arhitekt Nikola Nađ.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Ovde ste takođe naveli i vrstu projektila, veoma precizno. Kako ste mogli to da procenite, kako ste razlikovali razne kalibre?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Na traženje i u organizaciji predstavnika UNESCO-a gospodina Bruna Karneza (Bruno Karnez) i Kolina Kajzera (Colin Kaiser) u našem konzervatorskom odjelu organizirano nam je jedno predavanje sa stručnom osobom, jednom stručnom osobom koji nam je objasnio nekih četiri ili pet vrsta projektila da znamo razlikovati. Kako smo znali točno o čemu se radi? Nekad nismo znali. Evo ovdje ima primjerak gdje su zapravo navedena tri direktna pogotka, opisana i evidentirana, naveli smo

dva, treći projektil jednostavno nismo znali koji je. Dakle, a djelovi projektila ljudi su ih sami čuvali ili bismo ih našli na licu mjesta, tako da je bilo zapravo vrlo jednostavno utvrditi vrstu projektila.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U ovom izveštaju spominjete direktne pogotke, a u sledećem izveštaju o kojem ćemo da govorimo spominjete i indirektne pogotke. Kako ste mogli da razlikujete te dve vrste pogodaka?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Pa direktan pogodan napravio je jako veliku štetu, vrlo je jasno, a indirektni pogoci to su jednostavno štete uglavnom površinske koje su nastale oštećenjima djelova projektila, gelera kako smo ih mi zvali, tako da smo znali to razlikovat po samoj jačini i vrsti oštećenja oštećenosti.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U ovom izveštaju o samostanu "Sigurata" takođe se nalazi jedna strana na kojoj se vide minobacački projektili. Da li je to takođe nešto šta su vam objasnili prilikom vaše kratke obuke?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Da, to su bili primjerci koje su nam pokazali na našoj obuci, da.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, ova strana sa prikazima projektila je deo tabulatora 14. Kasnije ćemo da se vratimo na to. I u ovom istom dokumentu vidimo i nekoliko dodatnih strana. Zanimaju me poslednje dve. One se odnose na granatiranja iz 1992. godine. Dakle, da li je ta crkva granatirana i 1992. godine?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Tako je, granatirana je 29. svibnja 1992. godine i to vrlo teško oštećenje u samo krovšte crkve gdje je nastala jedna velika zapravo rupa u samom svodu crkve.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li ove dve poslednje strane, da li one dolaze iz jednog izveštaja UNESCO-a koji je kasnije napisan?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Tako je. Ta izvješća oštećenja nastalih 1992. godine u petom i šestom mjesecu je sastavni dio izvješća UNESCO-a.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, ove dve strane ustvari spadaju u tabulator 15, kasnije ćemo se vratiti na taj dokument. Vi ste iz tog velikog izveštaja takođe odabrali i štetu na franjevačkom samostanu. Koliko, sa koliko pogodaka je pogođen taj samostan u oktobru, novembru i decembru 1991. godine?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: 37 pogodaka direktnih.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U izveštaju se takođe navode mesta na kojima je pogođen samostan. Da li je osim toga šteta nanesena i u unutrašnjosti objekta, skulpturama i sličnim stvarima?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je, šteta je nastala i u unutrašnjosti i u toj unutrašnjosti vrlo vrijedne samostanske biblioteke, izuzetno vrijednog namještaja koji se unutra nalazio i isto tako oštećena je izuzetno vrijedna kamena plastika iz vremena XIV stoljeća i početka XV stoljeća, dekorativna arhitektonska plastika samostana.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Ovaj izveštaj sastoji se od nekoliko posebnih poglavlja koji opisuju razne delove zgrade. U izveštaju ste opisali i teško oštećenje balustrade. Zašto ste to posebno naglasili?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To smo posebno naglasili iz razloga što je takvu vrstu arhitektonske plastike izuzetno teško rekonstruirati. Dakle, ona je nastala iz izvornog perioda. Njena rekonstrukcija je vrlo kompleksna, jer svi ti detalji moraju biti identični, trebaju biti izrađeni od identične vrste kamena i naravno to trebaju raditi vrhunski stručnjaci. Dakle, to je nešto što zahtjeva vrlo ozbiljnu metodologiju struke, suradnju sa svim stručnjacima koji su zaduženi za takvu vrstu oštećenja i popravaka.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Kada je završen vaš pregled štete?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Prvo izvješće, preliminarno izvješće o šteta-ma do 6. prosinca 1991. godine je završeno mjesec dana kasnije, dakle, 6. siječnja, prvog mjeseca 1992. godine.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, Tužilaštvo želi da se taj preliminarni izveštaj uvrsti u spis. To je tabulator 16 i ja ću sa svedokinjom da razgovaram o nekim stvarima iz tog izveštaja. To su ustvari tri fascikle. Prva fascikla sadrži englesku verziju i na početku ima sažetak, a posle toga sledi kompilacija svih tih posebnih izveštaja, zgradu po zgradu.

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Uerc-Reclaf, izgleda da ćemo morati da prođemo specijalnu obuku da bi uopšte mogli da podignemo te fascikle.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, ja ću sa svedokinjom da prođem samo kroz prvih 12 strana. Ostalo su tek detalji koji mogu da se

provere ako neko to želi da učini. Molim da se svedokinji da prvih par strana, samo sažetak. Na prvoj strani, a to je zapravo druga strana na engleskom, navedeni su svi učesnici u izradi ovog izveštaja. Posle fotografije sledi uvodni deo u kojem se opisuje saradnja sa predstavnicima UNESCO-a. To ste već spomenuli, ne treba to da pominjate. Na šestoj strani engleske verzije vidimo korišćene metode, datume granatiranja, već ste nam te datume spomenuli, a na osmoj strani engleske verzije vidimo popis kategorija štete. Da li je to svetska klasifikacija štete ili je to nešto šta ste vi sa UNESCO-m razradili za Dubrovnik?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To je nešto što smo mi sa UNESCO-m izradili za Dubrovnik, nije svjetska kategorizacija.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: I te kategorije od broja 1 do broja 4 znači nalazimo i u izveštaju o šteti za svaku pojedinu zgradu?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Na toj istoj strani vidimo i četiri osnovne vrste štete koje ste vi uvek gledali i spominjali u izveštajima.

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Posle toga slede karte. Molim da vam se sada daju te karte. To je već uvršćeno u dokazne materijale. Karta je dokazni predmet 326, tabulator 25. To je karta na kojoj se vide svi pogoci. Da li je ta karta napravljena u vašem Institutu?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da, karte smo napravili mi.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Vidimo devet zgrada za koje piše da su u potpunosti uništene. Recite nam kakve su to zgrade u potpunosti uništene? Možete da nam ih pokažete na grafoskopu pored vas.

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To je sveukupno devet izgorenih objekata, dva stambena objekta. Ja ću ih pokazati. Jedan i drugi. Ovo su stambeni objekti. Svi ostali objekti su zapravo barokne palače. Objekti koji su samo obodnim crtama zacrtani to su samo djelomično izgoreni objekti.

SUDIJA KVON: Gospođo Uerc-Reclaf, želim da vas podsetim da ovaj tabulator još nije uvršten u spis.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da, evo upravo su me podsetili na to da će to biti tabulator 25, a ostale oznake označavaju pogotke na drugim zgradama. A zatim želim da pogledate još jednu kartu, to će biti dokazni predmet 326, tabulator 26. Možete li da nam objasnite ovu kartu? Ko je nacrtao tu kartu i šta razne boje označavaju?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ta je karta rad našeg Instituta. Kategorije, odnosno boje označavaju kategorije oštećenja. Crna boja je potpuno izgoreni objekat. Ovdje je narančasta ili crvena boja, narančasta označava teška konstruktivna oštećenja, dakle, oštećenja konstruktivna i krovišta i zida. Žuta boja označava konstruktivna oštećenja ili zida ili krovišta. Zelena boja označava ne konstruktivna oštećenja.

TUŽILAC UERC-RECLAF: U redu, to bi trebalo da bude dovoljno.

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Baća, recite mi molim vas da li je svaka zgrada u Starom Gradu, Dubrovniku bila zaštićena statusom UNESCO-a, dakle, ne samo neke zgrade ili neki delovi? Da li sam u pravu, da li su sve zgrade bile zaštićene? Da li ste me razumeli?

SVEDOK BAĆA: U pravu ste, Dubrovnik je zaštićen kao cjelina i sve zgrade u Dubrovniku i zidine.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospođo Baća, ako pogledamo boje i razne kategorije na ovoj karti izgleda da je u stvari većina zgrada pogođena. Možete li da nam kažete koliko je ukupno zgrada bilo u te četiri kategorije sa karte? Da li znate njihov broj?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ja te brojke ne znam napamet. Ako mi Sud dozvoli, ja bih se poslužila jednim dokumentom. Napamet mi je jako teško govoriti.

SUDIJA MEJ: Da, ako imate dokument naravno možete to da učinite.

SVEDOK BAĆA: Hvala. Dakle, u prvu kategoriju oštećenja izgorile palače bilo ih je devet. Teška oštećenja konstrukcije doživjela su 92 objekta. Konstruktivna oštećenja doživjelo je 218 objekata i nekonstruktivna

oštećenja 144 objekta. Trebala bih podsjetiti da je ukupno u povijesnoj jezgri grada 824 objekta u cijeloj urbanoj cjelini.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, hvala gospođo Baća. Časni Sude, svedokinja je donela ovaj dokument koji je napravio njen Institut, ali mislim da je dovoljno samo da dobijemo podatke.

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Uerc-Reclaf, dakle, iz tog dokumenta možemo da dođemo do zaključka koji procenat zgrada je oštećen.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospođo Baća, da li vi imate podatke o procentima?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Oštećeno je 70 posto krovišta, a samih zgrada objekata oko 60 posto, 55,6 posto u tom momentu. Ovdje sve govorimo o oštećenjima, dakle, iz preliminarnog izvješća bez oštećenja 1992. godine.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da, hvala. Da li su članovi UNESCO tima pripremili poseban izveštaj koji se odnosi na taj period, na taj isti period, dakle, novemba. i decembar 1991. godine i da li vam je poznato da je napravljen takav izveštaj?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Poznato mi je da je napravljen takav izveštaj.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, to je tabulator 11, dokaznog predmeta 408. A kada je reč o ovom izveštaju želela bih samo da vas uputim na stranu 34 gde mogu da se nađu ovi isti podaci koje je svedokinja upravo dala, devet zgrada spaljeno, 92 ozbiljno strukturalno oštećene, zatim 280 zgrada u kategoriji tri i 144 zgrade u kategoriji četiri i ovde takođe imate procente. To možete sve da nađete na strani 34. Ovi nalazi u izveštaju UNESCO-a, da li su oni zasnovani na saradnji sa vama?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Jesu, zasnovani su na našoj suradnji i isto tako je za njih korištena i dokumentacija koju smo mi izradili.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Na strani 22 ovog izveštaja pominje se dim koji se video posle granatiranja. Da li vam je poznato da li su paljene neke gume da bi se stvorio utisak da grad gori? Da li ste videli ili čuli nešto o tome?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne, nije mi tako nešto poznato. Paljeni su brodovi, paljeni su automobili, odnosno pogođeni granatama, a za gume nemam nikakvih spoznaja.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Vaš zavod da li je takođe procenjivao štetu nanесenu kulturnim spomenicima i kulturnoj baštini u drugim delovima Dubrovnika, pored starog grada, i da li ste pripremili izveštaj takve vrste?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je. Kad smo završili izveštaj o samoj povijesnoj jezgri grada, nastavili smo popisivati оštećenja na kulturnim dobrima na području cjeloga grada.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Molim da poslužitelj stavi kartu grada pred svedokinju. To je karta koja je već uvedena kao dokazni predmet. To je dokazni predmet 326, tabulator 23. To je ceo grad Dubrovnik. Možete li da nam pokažete delove grada gde su se takođe nalazili kulturni spomenici koji su pogođeni i оštećeni, dakle, samo delovi i možda možete samo kratko da kažete kakve su to vrste zgrada bile koje оštećene?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ja vam mogu pokazati, to je dio Gruža, dakle, ovaj dio ovdje. Tu su smješteni reprezentativni ladenski objekti iz XVI i XVII stoljeća, jedna arhitektura koja je karakteristična za područje, naše područje i područje Italije (Italy). Isto tako, takva оštećenja su zadobili isto tako letnjikovci, dva letnjikovca iz istog perioda takođер u neposrijednoj blizini grada. Dakle, to je nešto što bi se zapravo trebalo naglasiti da su isto tako izuzetno vrijedno i zakonom zaštićeni objekti doživjeli znatna оštećenja.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li je uništena univerzitetska biblioteka ili je оštećena? Da li vam je to poznato?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: U potpunosti izgorila.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: A gde se ona nalazila?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ovdje, pokazala sam.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Svedokinja pokazuje desno od parka, između parka i starog grada. Da li vam je poznato da su posmatrači UNESCO-a takođe pripremili izveštaj pod naslovom "Dubrovnik 1991 - 1992" (Dubrovnik 1991-1992) koji obuhvata i оštećenja nanešena u leto 1992. godine?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da, to mi je poznato.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, to je tabulator 14. A kada je reč o ovom izveštaju na strani 10 se nalaze objašnjenja u vezi sa kon-

vencijama. Na strani 13 istorijski podaci, a na strani 24 minobacačka oštećenja, odnosno pominje se delovanje minobacača. Da li vam je takođe poznat izveštaj UNESCO-a u vezi sa oštećenjem u kojem se dodaju i podaci o troškovima restauracije, da li vam je poznat takav izveštaj?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Da, to je u sklopu njihovog izveštaja i troškovi restauracije i ova oštećenja iz 1992. godine i plan, odnosno prioriteti rekonstrukcije objekata. To se zapravo razlikuje od dotadašnjih naših izvešća.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, to je tabulator 15, dokaznog predmeta 408. Vi ste već pomenuli i to se kaže i ovde u ovom izveštaju da je grad granatiran u maju i junu 1992. godine. Šta se u to vreme dešavalo u vezi sa JNA ili tačnije Vojskom Jugoslavije?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: 26. svibnja se vojska počela povlačiti sa zapadnog područja Dubrovnika, a isto tako se povukla iz neposrijedne okoline grada, a tri dana nakon tog povlačenja, 29. svibnja je granatirana povijesna jezgra grada, nakon toga ponovo 8. lipanja i nakon toga ponovo 19. lipnja. Dakle, tri granatiranja isključivo ponovo u povijesnu jezgru grada nakon povlačenja. Ovaj put se radilo o granatama veće jakosti iz očitog razloga što je udaljenost sa koje je granatirano bila veća. Dakle, time su i štete nastale u ovom periodu bile izrazito teške, konstruktivno vrlo teška oštećenja su nastala.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da. Kada ste došli ovde i pripremali se za vaše svedočenje, da li ste pogledali jedan video snimak u vezi sa granatiranjem od 6. decembra i oštećenjima koja su izazvana?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: I ono šta ste videli na tom video snimku da li odgovara vašim zapažanjima kada ste prošli kroz grad odmah posle granatiranja?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Možda je bilo manje ljudi, opažanja su zapravo ista. Gužva u vrijeme kad sam ja taj dan dolazila u grad bila je puno veća, bila su vatrogasna kola, bilo je jako puno ljudi koji su tako plakali, ljudi koji su jurili na posao, dakle, puno veća gužva nego što je bilo na snimci prikazano, ali oštećenja su zapravo ista.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, mi smo načinili odlomak od pet minuta koji pokazuje potpuno uništenu palatu i takođe i samostane koji se

pominju. Mi bismo voleli da to pustimo sada, ali ako nema vremena za to, ne insistiramo.

SUDIJA MEJ: Ako je reč o pet minuta onda možemo da pogledamo.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Hvala. To je tabulator 19, i u stvari pod tabulatorom 19 imate ceo video snimak. Ako budete želeli da nam pomognete dok budemo gledali ovaj video snimak možete da nam kažete o kojoj palati je reč koja je potpuno uništena.

(Video snimak)

SVEDOK BAČA: Ovo je uništena palača u širokoj ulici. Široka ulica. "Barokna" palača. Ovo je Ulica od kuća. Sljedeća palača izgorena, isto tako barokna palača, palača "Martinušić" se zove. Dakle, slijedi ista ulica, Ulica od kuća. Crkvice Svetog Josifa i odmah do nje je sljedeća barokna palača izgorena. Ovo je pravoslavna crkva u Dubrovniku. Granatirani križ na Srđu. Evo još jedna palača barokna. Ovdje još uvijek palača pa uništena unutrašnja dekoracija, dekorativna plastika, dakle, ukrasi nad vratima, nad zidnim ormanima i ulazima stubišta nekadašnjih. Ovo je franjevački samostan, oštećenja na njemu, oštećenja na krovu. Na Minčati se vidi UNESCO-va zastava, oštećenje krovu, poviše toga UNESCO-va zastava. Inače, kompleks franjevačkog samostana je iz XII i XIV stoljeća, u pojedinim djelovima je još stariji. Evo isto jedan prikaz direktnog pogotka, sami ugao između crkve i drugog dijela samostana. Direktno pogotak u krovu dijela samostana. I oštećena arhitektonska plastika. Ovo je jedan od direktnih pogotaka u pločnik i ovo je je dio gdje je potpuno, ova gotičko-renesansna ograda u potpunosti nedostaje. Dakle, kod rekonstrukcije vrlo veliki problem je rekonstruirati u cjelini sa svim detaljima i sa istom vrstom kamena. To sam već rekla.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, ovim je završeno glavno ispitivanje. Hvala.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođo Baća, vi navodite na posljednjoj strani svoje izjave u posljednjem pasusu da ste član HDZ-a od 1990. godine. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To je tačno. To je moja privatna stvar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne ulazim u to je li to vaša privatna stvar, reč je o vašem članstvu u političkoj partiji koja je 1990. godine došla na vlast.

SUDIJA MEJ: Šta je vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste redovno posećivali sastanke HDZ-a?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Već sam navela da nisam bila aktivni član.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta ste naveli da niste bili?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Aktivni član.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste bili funkcioner, to ste rekli.

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To nije tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Član je nadam se aktivni član. A recite mi molim vas, da li vam je poznato kada je vaša partija započela te pripreme i planove za aktivnosti, vojne aktivnosti u vezi sa Dubrovnikom?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne, nemam nikakvih spoznaja o tome. Osim toga, ovo nije predmet svjedočenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste u vašoj... Predmet svjedočenja je vaša izjava svakako gospođo Baća, pa imajte na umu da vas ja u tom okviru i pitam, kao i o onome šta ste maločas govorili. Vi kažete na strani 2 vaše izjave, u šestom pasusu: "Kako su napetosti rasle 1991. godine sve sam više strepela da će JNA napasti Dubrovnik". Jeste tako izjavili?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kada ste počeli da strepiti da će JNA napasti Dubrovnik?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Kad smo vidjeli što se sve događa u Hrvatskoj, u cijeloj Hrvatskoj u to vrijeme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li to vreme, je li to vreme kada su bile blokirane kasarne JNA, po cijeloj Hrvatskoj? Je li o tome govorite?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Govorim o vremenu osmog mjeseca 1991. godine točnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Šta je bio osnov za vaše strepnje, na osnovu čega ste uopšte pomislili da bi JNA napala Dubrovnik, govorite da je avgust mesec?

SUDIJA MEJ: Možemo li da nađemo uzrok ovih problema, nemoguće je da se nastavi uz ovakvu buku?

SUDIJA KVON: Dok čekamo, hteo bih da naglasim da broj paragrafa treba da bude obeležen na isti način u originalu i u prevodu. Primetio sam da je ovde reč o paragrafu 5 u verziji na engleskom, a optuženi se poziva na paragraf 6.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Je li sada u redu?

SUDIJA MEJ: Problem koji poslužitelj pokušava da reši ima veze sa vašim slušalicama koje vi ne nosite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ništa neuobičajeno od bilo kog drugog dana, gospodine Mej (May), potpuno je isto.

SUDIJA MEJ: Očigledno ima nekih problema, ali da vidimo kako ćemo da napredujemo.

TUŽILAC UERC-RECLAF: U vezi sa pitanjem sudije Kvona (Kwon) na isti način su obeleženi paragrafi. Optuženi je pogrešno pomenuo broj paragrafa.

SUDIJA MEJ: Da, izvolite.

SVEDOK BAĆA: Da odgovorim na pitanje. Ja sam ga čula usprkos buci. Da li mogu?

SUDIJA MEJ: Da.

SVEDOK BAĆA: Dakle, izvješća Ministarstva kulture koja su nam podas-trta su govorila o tome da su na sjevernom i sjeveroistočnom dijelu Hrvatske već oštećena, već su bila obilježena Haškom konvencijom kulturna dobra (The Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict). Dakle, takva akcija, kao što sam već spomenula i naredba koja je stigla iz Ministarstva kulture kada smo počeli obilježavati kulturna dobra Haškom konvencijom, dakle, tada mi je bilo jasno što se može dogoditi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi tvrdite, da ne prebrojim ponovo pasuse, vi tvrdite na drugoj strani takođe kako je tadašnja direktorka Zavoda Dora Valjalo-Kondres jula i avgusta meseca 1991. godine povukla vas i vaše kolege sa godišnjih odmora kako biste izvršili zaštitu najvažnijih istorijskih spomenika u Dubrovniku i okolini. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači jula i avgusta povlače vas da zaštitite spomenike u Dubrovniku i okolini. A zašto ste, recite mi molim vas, tada vi kažete podizali skele, drvene oplata i tako dalje, kada u tim mesecima niko nije napadao, ne samo Dubrovnik nego ni njegovu okolinu, niti je uopšte u tim krajevima bilo bilo kakvih nagoveštaja bilo kakvih sukoba?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Kao prvo, naredba je stigla iz Ministarstva kulture.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači došla je naredba. Dobro.

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: A kao drugo, rekla sam već situacije u drugim djelovima Hrvatske su zapravo potaknule takvu naredbu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali gospođo Baća, vi dobro znate da na području Dubrovnika poslednjih 20 godina nije bilo nikakvih, nikakve vojske osim naravno odmarališta koja nisu bila, koja nisu bila nikakvi objekti od kojih treba strepeti. Je li to tako ili nije?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Točno, samo se postavlja pitanje zašto je napadnut Dubrovnik.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E pa, sad ću da vas pitam. Vi ste Dubrovčanka, dobro poznajete sve ljude, je li tako, tamo, bar ove na funkcijama. Da li vam je poznato ime Martin Vukorep?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da, poznato mi je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koji je bio načelnik štaba Teritorijalne odbrane Dubrovnika?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ime mi je poznato, funkcija ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E pa dobro, ime vam je poznato, nije vam precizno poznata njegova funkcija, nije vam poznato da je bio načelnik Štaba Teritorijalne odbrane Dubrovnika, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nisam morala saznati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne tvrdim da ste vi bili obavezni da to znate, ja vas samo pitam jeste li vi to znali?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Juli 1991. godine svakako nije mesec u kome ima bilo kakvih nagoveštaja napada na Dubrovnik. Je li tako, gospođo Baća?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Koliko se mogu sjetiti, nije bilo nikakvih nagovjesti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije bilo?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li biste hteli da pročitate vi glasno ovo šta je taj gospodin Vukorep uputio Ministarstvu odbrane Republike Hrvatske na ruke gospodina ministra Šime Đodana i na ruke...

SUDIJA MEJ: Šta ova svedokinja može da zna o tome šta je rekao ovaj čovek ministru odbrane? Ova svedokinja je došla ovde da govori o oštećenjima. Vi sada hoćete da se pročita naglas nešto šta je potpuno nerelevantno za njeno svedočenje. Pređite na neku drugu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Vrlo je relevantno za svedočenje da u julu mesecu nema nikakvih opasnosti od Jugoslovenske narodne armije u okolini

Dubrovnik, ni na kakav način, a evidentno je po samoj izjavi svedokinje da se jula i avgusta vrše pripreme za utvrđivanje tih objekata za zaštitu i tako dalje.

SUDIJA MEJ: Da, da. Gospodine Miloševiću, mi znamo koje su vaše teze. Ono šta vi možete ovu svedokinju da pitate je šta je ona videla. To možete da je pitate, da li je videla pripreme za rad, da li je u starom gradu bila neka zgrada u koju je unešeno oružje ili takve stvari. To možete da je pitate, dakle, ono šta je ona sama čula i videla možete da je pitate, ali ne možete da je pitate o neakvim pismima razmenjenim između trećih lica o kojima ona ništa ne zna. Ako želite neke dokaze da iznesete pred nas već sam vam mnogo puta rekao da to možete da učinite kad bude na vas red da izvodite dokaze, ali ne možete ovako nepotrebno da trošite vreme pitajući svedokinju o stvarima o kojima ona ništa ne zna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, mislim da je moje pitanje sasvim opravdano i da ima osnovu u činjenici da je svedokinja objašnjavala da nikakvih vojnih snaga nije bilo u Dubrovniku, pa zato želim, vezujući se za tu njenu izjavu, jer je pitana od strane gospođe Uerc-Reclaf upravo to, valjda imam ja pravo da postavim pitanje sa druge strane. Molim vas komentarišite ovo pošto je vrlo kratko, ima...

SUDIJA MEJ: Vi ne možete ovoj svedokinji da pokazujete pismo koje je neko treće lice uputilo nekom četvrtom licu. Ako u pismu ima nešto konkretno šta vi želite da navedete ovoj svedokinji onda to možete da kažete, da li ste videli da se u gradu ubacuju neke snage ili nešto tako, jeste li videli oružje u hotelu "Ekscelzior", šta god hoćete to sve možete da navedete svedokinji, ali ne možete ovo pismo da date da ga ona čita, to je zloupotreba ovog postupka. A sada molim vas da nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Neću ja, ja ne želim zaista da maltretiram svedokinju niti da joj namećem da čita pismo, ali dakle, 23. juna 1991. godine načelnik Štaba koji kaže: "Sagledavajući sveukupnu situaciju u sastavu odbrane opštine Dubrovnik i..."

SUDIJA MEJ: O tome možete kasnije da nam govorite, a u ovom trenutku vi ispitujete ovu svedokinju. O tome ćete nam govoriti kada budete izvodili svoje dokaze. U ovom trenutku morate da se ograničite na postavljanje pitanja ovoj svedokinji. Ako ih imate postavite ih, a ako ne, pustićemo sve-

dokinu da ide, a ne da trošimo vreme svih ljudi u sudnici. Već sam vam rekao da ne možete da čitate pismo niti da možete da tražite od nje da pročita to pismo. Pređite na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas gospodine Mej, da se razumemo oko jedne stvari. Ovdje se kaže da čovek podnosi ostavku, jer neće da bude na usluzi 116. brigadi Zbora narodne garde Dubrovnik. Znači, u junu mesecu...

SUDIJA MEJ: Slušajte, slušajte, sada ću da se posavetujem sa mojim kolegama o tome da li da vas zaustavimo ili ne, jer vi ovdje ne poštujete pravila i niste poštovali našu odluku. Naša odluka je da ovoj svedokinji ne možete da navodite pismo nekog drugog, ona nema nikakve veze sa nikakvim gardijskim divizijama. Dakle, ili ćete da nastavite sa ispitivanjem ili ćemo da prekinemo vaše ispitivanje, veoma jednostavan izbor.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodo Bača, da li vam je poznato da je u to vreme, znači već u junu mesecu u Dubrovniku bila brigada Zbora narodne garde?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Nemam spoznaju o tome, ja sam povijesničar umjetnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nemate spoznaju o tome. Dakle, imate spoznaju o tome, ovdje smo videli jedan veliki bajnder dokumenata UNESCO-a koje je uzgred budi rečeno ta ista SFRJ utvrdila sa UNESCO-m priličan broj godina ranije gde je gospođa Uerc-Reclaf citirala posebno stav Haške konvencije.

(Pretrsko veće se savetuje)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dakle, pretpostavljam da mogu da nastavim, gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, videli smo ovdje mnogo dokumenata, a gospođa Uerc-Reclaf je posebno citirala stav Haške konvencije koja se odnosi na zaštitu lokaliteta i obavezu na održavanje od svakog

korišćenja lokaliteta za bilo kakve vojne svrhe. Dakle, gospođo Baća, sa jedne strane imate prisustvo Zbora narodne garde koja se u Jugoslaviji tada tretira kao paravojna formacija u Dubrovniku, čak u takvom intenzitetu zbog koga reaguju i organi Dubrovnika, sa druge strane vama se naređuje da utvrđujete i zaštićujete grad. Dakle, Dubrovnik...

SUDIJA MEJ: Čekajte, utvrđujete grad, to svedokinja nije rekla ili da li vi možda sugerirate da je ona utvrđivala grad?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Zaštićuju zgrade u gradu radi priprema očigledno za nekakva očekivana borbena dejstva o kojima niko nije mogao znati u junu mesecu. Ja ukazujem ovde, gospodine Mej, na očigledne pripreme da se Dubrovnik upravo kao zaštićeni grad upotrebi za provokacije jer u junu, julu i avgustu mesecu nije bilo...

SUDIJA MEJ: Dobro, u redu, reći ćemo to svedokinji i u onoj meri u kojoj ona to zna može da odgovori na pitanje. Gospođo, na osnovu onoga šta ste videli i na osnovu vašeg rada na označavanju zgrada i drugim stvarima, da li se vama činilo da se grad sprema za provokacije? Da li vam se to ikad učinilo? Da li je to iko ikada spomenuo?

SVEDOK BAĆA: Ne, nikada. A što se tiče primjena Haške konvencije, ako se pažljivo pročita, a vi je svakako znate, dakle, pripreme za zaštitu kulturnih dobara se vrše u mirnodopsko vrijeme.

SUDIJA MEJ: Recite nam šta ste vi mislili u ono vreme da radite, šta je bila svrha označavanja tih zgrada?

SVEDOK BAĆA: Svrha označavanja je bila da se spomenici kulture ne oštećuju niti koriste u vojne svrhe u skladu sa Haškom konvencijom u potpunosti.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, samo da raščistimo ovo pitanje. Meni je potpuno svejedno da li ćete odgovoriti sa da ili ne, ali mi samo odgovorite. Dakle, da li smatrate da je nesporno, sobzirom upravo i na vaše aktivnosti oko zaštite spomenika i prisustvo te 116. brigade Zbora narodne

garde i aktivnosti TO Dubrovnika da su se hrvatske vlasti još juna, jula meseca 1991. godine svakako za nešto pripremale, a pre svega u vojnom smislu. Je li to očito ili nije?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nije područje moje nadležnosti ovo vaše pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, onda mi samo kratko i precizno odgovorite da li je jula ili avgusta meseca bilo kakav napad izvršen na Dubrovnik i njegovu okolinu?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne mogu se sjetiti nikakvog napada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, pored toga što niko ne napada Dubrovnik, što se u njegovoj blizini ili daljoj okolini jula meseca ne vode nikakve borbe, vi i vlasti Dubrovnika preduzimate mere koje nagoveštavaju granatiranje grada i sukobe u gradskom jezgru starom gradu. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nije tako. Postupamo u skladu sa jednostavno uputstvima i u skladu sa Ministarstvom kulture. Naš zavod za zaštitu kulturnih dobara je u skladu sa Ministarstvom kulture Republike Hrvatske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja ne sumnjam da ste vi dobili uputstva od Ministarstva kulture. Budite sigurni gospođo Baća, uopšte vas ne smatram učesnikom u tim događajima o kojima ja govorim, ali povodom vašeg svedočenja se mogu izvući neki zaključci. Je li vam poznato ime Varenina Ivan?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda vas neću ništa pitati o njemu. Samo mi odgovorite pošto ste ceo život, maltene od samog rođenja proveli u Dubrovniku, da li vam je poznato da je taj čovek Dubrovčanin ili ne?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne, nije mi poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ali vi ste poznavali uglavnom Dubrovčane, te rođene, može se reći sve?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne mogu reći sve, jer se ne mogu kretati, ne mogu poznavati sve ljude po gradu. Možda iz viđenja, ali poznavati, to ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pa ja sam verovao da Dubrovnik kao mali grad Dubrovčani rođeni poznaju se međusobno.

Dobro. Na strani 2, u pasusu 7 izjavljujete kako ste radnim danom boravili u Dubrovniku, a vikende provodili u Cavtatu sa roditeljima i sestrom. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je. Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, u vreme priprema za navodnu odbranu Dubrovnika vi nesmetano vikendima putujete i vraćate se iz Cavtata. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Pa naravno, to je teritorij Hrvatske, zašto ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja gospođu Baća uopšte ne dovodim u pitanje da li je i Dubrovnik i Cavtat na teritoriji Hrvatske, nego govorim da vi u vreme tih priprema za odbranu i svega toga slobodno, dakle putujete iz Dubrovnika u Cavtat i nazad i tako dalje. Dakle, je li tačno da u vreme tih priprema navodne odbrane ni u Dubrovniku ni u Cavtatu, dakle, koji je koliko kilometara južnije daleko od Dubrovnika, niti u okolini ovih gradova, kao ni na putu između tih gradova nije bilo prisustva JNA?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali Dubrovnik se priprema za odbranu. Dakle, recite mi gde su se nalazile kancelarije, sedišta vašeg Zavoda. Je li to u starom gradu?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: U neposrijednoj blizini dominikanskog samostana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi na strani 2, u osmom pasusu tvrdite kako je 1. oktobra malo posle 8.00, počelo granatiranje. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li vi tvrdite da ništa tome nije prethodilo, odjednom je neko uzeo da granatira grad? Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne znam što je tome prijetilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne znam što je tome prijetilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali je neko tako iz čista mira počeo da granatira grad. Je li to vaš utisak?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vrlo dobro. I kažete da su vam tog istog dana, u ovoj ispravci vidim kažete oko podne, znači pre završetka radnog vremena dopustili da odete.

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tako? Znači grad se počinje da granatira, kako kažete, u 8.00, vi ostajete na poslu i dalje pa negde u podne vam dopuštaju da odete sa posla. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ste i pored granatiranja proveli više od polovine radnog vremena u Zavodu, u kancelarijama. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Imali smo prizemne prostore u kojima smo bili sklonjeni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi niste proveli to do podne na radnom mestu nego ste išli u neko sklonište. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To je bio dio prostora u koji smo smešteni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta je to bio deo prostora?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Dio zgrade u koji smo smešteni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, jeste li vi proveli to vreme u svojoj kancelariji ili ne?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Dio da, dio ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Zavisno od intenziteta napada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, ako je to bio tako neki napad, zašto niste odmah napustili mesto, vi niste ni u kakvoj bili ni zdravstvenoj ni vatrogasnoj ni drugoj službi, a imate porodicu, zar nije logično da onda napustite posao, da odete kući, da se zabrinete za svoje članove domaćinstva, za svoju rodbinu? Zbog čega niste ranije napustili mesto?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Imali smo direktoricu koja je određivala što treba napraviti, koliko treba ostan, kad treba otići sa posla, kad treba doć na posao. Mi smo imali radnu obavezu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li vam ona dopustila da u podne odete iz...

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Naravno. Bez njenog dopuštenja ne bi ni otišla.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li to znači da do tada vas je sprećavala da napustite Zavod?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nitko nije ni tražio da ode.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi kažete da ste tada otišli u stan svog ujaka i kako ste tada primetili kako vojni avioni granatiraju Srđ. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Taćno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto kažete da je poćelo u 8.00, pa ste posle 12.00, kad ste otišli kod svog ujaka, to je verovatno bilo 13.00, 14.00 ili kad je bilo kako vojni avioni granatiraju Srđ. Šta je pre toga toga dana granatirano? Šta je granatirano?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne znam, sve naokolo. Vidio se dim, ne znam taćno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta je to...

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Povijesna jezgra grada tada nije. To je sve što mogu reći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne ćujem vas dobro. Kažete?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Povijesna jezgra grada tada nije, avionsko granatiranje Srđa da, a dalje ne znam. Vidjeli smo dim sa prozora unaokolo grada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li ste vi ćuli tada neku vatru koja je otvarana iz Dubrovnika u vezi sa ovim što kažete: "Nije stari grad granatiran nego je granatirano nešto drugo". Je li to drugo šta je granatirano, jesu li to bili poloćaji Zbora narodne garde?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ja zbilja ne znam o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Zbilja o tome ne znam ništa. Ja nisam vojni stručnjak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne znate ništa?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Pa ne, ne mogu govorit o tome, jer stvarno nemam o tome spoznaja. Ja sam povijesničar umjetnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi kažete da je stari grad prvi put granatiran 23. i 24. oktobra. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ovo se događalo 1. oktobra?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači ta 23 dana ništa niste znali ni o kakvim dejstvima ovih jedinica iz Dubrovnika po položajima JNA, ni pre ta 23 dana ni za ta 23 dana?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Toga dana je prema vašoj izjavi na strani 3 oštećeno, kako navodite, prilično puno, tako kažete, zgrada. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste nabrojali zgrade koje su oštećene. Mi smo sad videli video snimak jedne zgrade. A kakva su oštećenja bila na drugim zgradama, recite mi molim vas?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Sve svoje izvješća sam dala malo prije sa pokazanim i kategorizacijama oštećenja, vrstama, brojevima oštećenja i sve postoje izvješća.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, ali vi ste toga dana sačinili samo kratak izveštaj o oštećenjima i procenu oštećenja i poslali ga u Zagreb, je li tako, Ministarstvu kulture?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Točno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da ste temeljniju procenu šteta sačinili posle 7. decembra te iste godine?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kad ste to tačno izvršili?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Od 7. prosinac 1991. godine do 7. detaljno, ako mislite, a ako mislite na štetu nakon 23. i 24. listopada, onda smo to napravili odmah sutradan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi kažete da je Dubrovnik ustvari žestoko granatiran 6. decembra 1991. godine, odnosno ne kažete vi nego je ovde više svedoka o tome govorilo. Je li se slažete vi sa tim?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada, recite mi, kako ste posle najžešćeg granatiranja Dubrovnika koje se dogodilo 6. decembra mogli izvršiti temeljnu procenu oštećenja u starom gradu koja su nastala prilikom granatiranja od 23. i 24. oktobra, mesec i po dana ranije?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Prvo, imali smo zabilježena sva oštećenja, dakle, zabilježena i notirana, a drugo, napravili smo za svaki objekt svaku procjenu štete, tačno smo znali ko i gdje, objekti nisu bili napušteni, ljudi su živjeli unutra.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi da li vi i vaš Zavod poseduje bilo kakvu dokumentaciju o oštećenjima nastalim toga 23. i 24. oktobra koji ste pomenuli?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Postoji foto dokumentacija, video ne. Foto-dokumentacija kompletna...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Video ne postoji?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne. Video...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Što niste napravili video dokumentaciju?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nemamo video.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vidim da ste za ovo ovamo imali.

SUDIJA MEJ: Recite nam odakle je došao taj snimak od 6. decembra, ko je to snimio? Možda gospođa Uerc-Reclaf može da bude od pomoći.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, film nije dostavio Institut, taj smo film dobili od jednog svedoka o kojem ćemo kasnije da govorimo. Svedok je pogledao te snimke i potvrdio da je to od jednog drugog svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi da li pamтите 11. novembar 1991. godine, da li se taj datum po bilo čemu vama urezao u pamćenje?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Od 8. do 13. studenog je bio granatiran Dubrovnik unakrsno pet dana zaredom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li vam je poznato da su pripadnici Zbora narodne garde iz Dubrovnika koji su, valjda se toga sećate, jer ste bili tada u Dubrovniku, 11. novembra uspešni da pogode skladište municije JNA koje se nalazilo na Žarkovici?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Nemam nikakvih spoznaja o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Nemam nikakvih spoznaja o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to je bila prilično velika eksplozija, vi nemate nikakve spoznaje. Ovde smo gledali video traku engleskog novinara na kojoj on govori da su pogodili skladište i onda od te eksplozije rasule su se granate po starom gradu. Ne čine li vam se oštećenja po krovu franjevačkog samostana, na primer, na crepu ne kao nekakvi direktni pogoci nego upravo moguća šteta od takvih rasutih granata od pogođenog skladišta municije, jer bi verovatno morao da bude dole, da je to pogodak morao da bude neki veći krater, neko veće uništenje, nešto što se dogodilo samo franjevačkom samostanu. Da li išta znate o toj šteti koja je nastala rasipanjem granata iz skladišta municije koje su snage Zbora narodne garde pogodile upravo tog 11. novembra i te eksplozije koja se dogodila?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Mogu samo tvrditi da su naša, naš popis oštećenja, naša preliminarna izvješća izuzetno točna i pouzdana. A što se tiče ovoga, nemam pojma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja vidim da vi ništa od ovih stvari ne želite da znate iako su to čini mi se...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, to nije fer komentar. Svedokinja kaže da ne zna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ona ne zna za nešto šta se dogodilo do te mere bučno i spektakularno da je svaki građanin Dubrovnika morao znati. A dobro, recite mi molim vas, da li imate izveštaje o oštećenjima koja su se dogodila 11. novembra? Je li imate taj izveštaj?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Za povijesno jezgro grada da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kakva su oštećenja se dogodila 11. novembra na tim istorijskim zgradama? Da li bi mogli sada...
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Potpuno jednaka kao 6. prosinca samo manjeg obima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači tada kad je taj veliki broj granata eksplodirao i rasuo se po Dubrovniku bilo je manjeg obima oštećenja nego inače drugih dana? Je li vi tvrdite da je po vašim izveštajima 11. novembra bilo najmanje oštećenja, je li tako, manje nego ostalih dana?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ma tvrdim tačno ono što je u izvještajima napravljeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I šta piše u izveštaju za 11. novembar? To je vaš izveštaj. Šta je oštećeno?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nismo obuhvatili samo jedan datum, obuhvatili smo period od 8. do 13. studenog 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa zašto onda tvrdite da je tog dana bilo manje oštećenja?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nisam rekla tog dana. Rekla sam tog perioda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači između 8. i 13. novembra je bilo najmanje oštećenja...

prevodioci: Molimo govornike da prave pauze između pitanja i odgovora i da se ne preklapaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. Recite mi da li ste onda tvrdili da je od tog 8. do 13, to je period znači na koji se odnosi ta faza vašeg izveštaja, bilo najmanje oštećenja na Dubrovniku?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A šta ste onda rekli? Nisam vas razumeo.
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Rekla sam, točno ponavljam, dakle, prvi napad na Dubrovnik na povijesnu jezgru grada bio je 23. i 24. listopada 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To smo ustanovili, gospođo Baća.
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Drugi napad je bio od 8. do 13. studenog 1992. godine i treći napad 6. prosinca. Svaki sljedeći je bio sve jačeg i jačeg intenziteta. Najmanjeg intenziteta je bio napad 23. i 24. listopada što je vidljivo iz dokumentacije i sve ostalo je vidljivo iz dokumentacije koju je izradio Zavod za zaštitu spomenika kulture u Dubrovniku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, intenzitet je veliki upravo u ovom periodu kad je eksplodiralo to skladište municije, to je taj period 8. do 13. novembar. Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ja sam rekla sve što sam znala o oštećenjima i sve što je napisano o oštećenjima u periodu od 8. do 13. studenog 1991. godine.

SUDIJA MEJ: Vreme je za pauzu. Idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Imate još 20 minuta, gospodine Miloševiću, za ovu svjedok-inju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste rekli istražiteljima, gospođo Baća, da vam se činilo da većina granata pad na stari grad ili njegovu blizinu, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To šta ste vi pretpostavili, takođe ste čuli i preko radija, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, šta ste i pored tako snažnog granatiranja ostali, kako navodite u navedenom pasusu, ceo dan u kući? Što niste potražili sklonište?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Jednostavno smo se sklanjali unutar kuće u najsigurnijem prostoru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste tog dana, kako kažete, oko 13.00 stajali ispred kuće i videli kako neko granatira Srđ, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je granatirao Srđ?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne znam sigurno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je tačno da ste primetili nekoliko detonacija sa Lapada i videli granate koje dolaze sa Lapada i pogađaju Srđ?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ono što sam izjavila u svom izvješću, to je moj osobni dojam i iza toga stojim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne znam da li je to vaš osobni dojam. Vi kažete ovde na četvrtoj strani da se granatira Srđ, i da se granatira sa područja Lapada. A da li je JNA u to vreme imala položaje na Lapadu?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne znam, mislim da ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislite da nije. A ko je imao položaje na Lapadu?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zar ne znate da su snage Zbora narodne garde imale položaj na Lapadu? Nije vam poznato?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Moguće, nije mi poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lapad je u Dubrovniku, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Točno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi da li ste nekim video zapisom zabeležili oštećenja koja su u starom gradu nastala 6. decembra 1991. godine? Pošto je to, kažete, bio najžešći dan. Da li ste to bar zabeležili nekim video zapisom?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Konzervatorski odijel u Dubrovniku ne posjeduje video. Ali zato smo sve potkrijepili foto dokumentacijom i to postoji u našoj službi zaštite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi, kada su nastale štete sanirane?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Štete se saniraju i dan danas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li bar posedujete video dokumentaciju o saniranju tih šteta? Eto, i dan danas, do ove godine, imate li video dokumentaciju o saniranju tih šteta?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Posjedujemo foto dokumentaciju, ponovo napominjem da još uvek nemamo video. Međutim, sva druga relevantna dokumentacija postoji u Konzervatorskom odijelu, kao što su snimke postojećeg stanja, istražni radovi, arhitektonska dokumentacija i tijekovno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, recite mi, da li su ta oštećenja i danas prepoznatljiva na svim objektima koje pominjete u svojim pismenim izveštajima?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ona su dokumentirana, u nekim slučajevima nisu prepoznatljiva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U nekim slučajevima nisu. Vi svakako znate ko je Zvonimir Franić, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je on također trebalo da svedoči o ovim razaranjima o kojima vi svedočite?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A evo, da li biste bili ljubazni da pogledate njegov izveštaj, on je bio direktor vašeg Zavoda neko kratko vreme, po onome šta je pisalo u njegovoj biografiji...

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Pa, nikad nije bio direktor konzervatorskog odijela u Dubrovniku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije bio nikad, hvala lepo. A da li biste bili ljubazni da pogledate njegov izveštaj i fotografije o oštećenjima? Evo, na primer na kapeli "Naviještenja", evo, pogledajte...

SUDIJA MEJ: Da, pokažite nam fotografije koje želite da vidi svedok.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dajte joj tu fotografiju. Sad mi, molim vas, pokažite gde se nalaze oštećenja koja su navedena u njegovom izveštaju, na toj kapeli "Naviještenje"?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: To mora biti opisano u pratećem tekstu.

SUDIJA MEJ: Svedokinja ne može da odgovara za ono šta se nalazi u izveštaju nekog drugog, ako ne vidi taj izveštaj. Možda biste mogli, gospodine Miloševiću, da nam kažete šta je poenta vašeg pitanja. Šta želite da postignete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To su fotografije koje su ovde date kao dokazi o oštećenju Dubrovnika, to je ta kapela, to je benediktanski manastir, benediktanski samostan, jednostavno, to je Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Dubrovnik, čije su fotografije date, pa ja pitam svedokinju gde su tu oštećenja.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Možda je vrlo teško da se to vidi na ovakvoj fotografiji koja je lošeg kvaliteta. Ovo je zapravo fotokopija. Ako nešto proizilazi iz tog izveštaja, ako imate neki izveštaj u kome piše da te zgrade nisu oštećene, onda možemo da se time bavimo drugom prilikom. Ali je teško da se vidi nešto čime bi se ova svedokinja mogla da bavi.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne postoji nikav poseban izveštaj gospodina Franića, koliko je meni poznato, časni Sude. Gospodin Franić je bio deo tima koji je napravio izveštaj koji smo mi uveli kao dokazni predmet, a ovo je verovatno fotografija jedne odvojene zgrade.

SUDIJA MEJ: Optuženi ima pravo da postavlja pitanja u vezi sa tim. Čini se, gospodine Miloševiću, da je reč o istom izveštaju. Gospođo Uerc-Reclaf, možda vi možete da nam pomognete pošto je reč o vašem svedoku, vi ste uveli taj dokument, možete li da nam kažete odakle je to?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Pokušavamo da nađemo taj odvojeni mali deo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, to je bilo dodato uz izjavu Zvonimira Franića koji je ovde bio na listi svedoka, pa je onda zamenjen ovom svedokinjom. Evo, pogledajte još ovih nekoliko fotografija. Ovi listovi svi imaju oznaku vašu.

SUDIJA MEJ: Dajte da se tim pozabavimo na sledeći način. Pronaći ćemo o kakvom izveštaju je reč. Vi se na to pozivate kao na kapelu, recite nam šta prikazuju druge dve fotografije koje želite da svedokinja pogleda i stavićemo ih pred svedokinju. Biće joj teško da vidi, ali možemo da je pitamo da li vidi bilo kakva oštećenja na tim fotografijama, ako je to suština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Fotografije i ovaj izveštaj je Zvonimir Franić potpisao 10. jula 2000. godine, ovde piše. A pogledajte fotografije, evo...

SUDIJA MEJ: U redu, sačekajte samo trenutak. Gospodine Miloševiću, molim vas, recite nam zbog zapisnika kakve su to fotografije, koje zgrade prikazuju?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo, na jednoj je benediktinski samostan, zapadna, verovatno fasada pošto je dosta nečitko, pa istočna fasada, dakle sa svih strana slikan. U njegovom izveštaju se govori o oštećenjima, i to su fotografije koje je on priložio da pokaže, pa sam hteo da zamolim svedokinju da ona pokaže gde su oštećenja na tim zgradama, pošto je ona detaljno radila na tim pitanjima.

SUDIJA MEJ: U redu, stavićemo fotografije pred svedokinju i ako ona vidi neko oštećenje može da nam to pokaže, a ako ne, mi možemo da pogledamo izveštaj. Gospođo Uerc-Reclaf.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ako bismo dobili identifikacioni broj koji se nalazi na ovoj fotografiji, lako bismo mogli da je pronađemo, ali bez toga je teško da se nađe fotografija.

SUDIJA MEJ: Dajte da to prvo pogleda svedokinja, pa onda odnesite to do Tužilaštva. Gospođo Baća, da li vi vidite neka oštećenja na tim objektima ili ne?

SVEDOK BAĆA: Mogu reći da su ovo vrlo loše fotokopije, da bi ovde bilo jako teško bilo što vidjeti, a ne samo oštećenja, a kod prve fotografije primjećuje se...

SUDIJA KVON: Stavite na grafoskop, molim.

SVEDOK BAĆA: To je dio, skrovište izmađu apside i krovišta, evo ovde se vidi oštećenje i razlika od ostalog pročelja.

SUDIJA MEJ: Pomozite nam kod sledećeg pre nego što uklone tu fotografiju kapele, koja je to kapela? Piše ime na fotografiji, ali mi to ne vidimo na grafoskopu. Možete li vi da nam kažete kako se zove ta kapela, gospođu Baća?

SVEDOK BAĆA: Ta kapela jest "Navještenje", piše, međutim...

SUDIJA MEJ: Hvala. Sada nam je to ušlo u zapisnik. Pogledajte, molim vas druge fotografije i vidite da li na njima možete nešto da vidite.

SVEDOK BAĆA: Da, već sam rekla, ovo su jako loše fotokopije i ja jako teško vidim, samo pročelje, neke oštećene prozore, postoje bijele mrlje, ja jednostavno ne mogu sa sigurnošću potvrditi, ali opet ponavljam, uz ove fotografije mora postojati prateći tekst koji zapravo locira ona oštećenja o kojima govori.

SUDIJA MEJ: Da, ako želite da pogledate i ostale fotografije, pa onda možemo da ih predamo Tužilaštvu. Da li vidite nešto na njima?

SVEDOK BAĆA: Ja vidim samo ovdje bjele fleke, ne znam što one znače, ne mogu sigurno potvrditi ništa bez pratećeg teksta, obrazložene i svega što mora pratiti jedno ovakvo izvješće.

SUDIJA MEJ: Gospođu Baća, ne brinite zbog toga, mi ćemo da pronađemo taj izveštaj i možemo da ga pogledamo, ali optuženi ima pravo da iznosi ovakve stvari pred vas. Molim vas, predajte fotografije Tužilaštvu da bi oni mogli da identifikuju gde se nalazi taj izveštaj. Gospođu Uerc-Reclaf, ako bi mogli u dogledno vreme da nam kažete gde je izveštaj. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam ova dokumenta sa izveštajem gospodina Franića dobio upravo od druge strane. Prema tome, kvalitet tih fotografija i tako dalje je nešto šta, za šta oni moraju biti odgovorni, ali se očigledno vidi da na njima ne mogu biti oštećenja. Recite mi, molim vas, da li vam je bar poznato kada su te fotografije nastale?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: To piše u izvješću.

SUDIJA MEJ: Kad bi se uobičajeno snimale takve fotografije? Možete li da nam generalno kažete kada ste vi to uobičajeno radili? Da li ste to radili u isto vreme kada ste pravili izveštaj?

SVEDOK BAĆA: Uglavnom smo radili u isto vrijeme, međutim, budući da je bilo osam različitih ekipa koje su istovremeno radile na popisu ratne štete, ponekad se događalo da se sačini, odnosno preda plan oštećenja fotografu koji bi naknadno to napravio. Ako nije bilo moguće pratiti svaku ekipu, a ponekad to i nije, međutim, foto dokumentaciju su radili i predstavnici UNESCO-a, gospodin Kolin Kajzer i Bruno Karneze, imali su svoje foto aparate i tako.

SUDIJA MEJ: Da, izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođo Baća., pominjete izvještaje u čijim ste sačinjavanju sudelovali i koje ste, kako navodite, potpisali, je li tako?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da ste ih priložili ovde i dali na uvid?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Sva izvješća, odnosno objekti koje sam izradila su u sklopu ovih dokumentacija koji su ovde priloženi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi na strani 5, u osmom pasusu, navodite kako izvještaji koje ste dali na uvid predstavljaju tačne prepise onih izvještaja, je li tako?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, kad su tačno nastali prepisi tih izvornih izvještaja?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ujutro smo, čim bi stigli na posao, krenuli u popis oštećenja, vraćali smo se...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas pitam drugo...
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Molim vas, vraćali smo se u naš konzervatorski odijel, to prepisivali na običnim mašinama, struje nije bilo, i te formule takve predavali direktorici i timu UNESCO-a koji su to objedinjavali u zajedničku dokumentaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, sobzirom da vi kažete da to predstavlja razne prepise izvornih izvještaja, recite mi gde se nalaze izvorni izvještaji?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Izvorni izvještaji su u našoj dokumentaciji, ali to je jako staro, jednostavno je prepisano onog momenta nakon što je napravljeno, onog momenta i prepisano, pola do sat vremena nakon što smo stigli u naš konzervatorski odjel.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi ko je overio tačnost prepisa izvještaja koji ste dali na uvid?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ovijerali su kolege Bruno i Kolin, dakle predsavnici UNESCO-a, naša direktorica i dvoje kolega koji su vodili i bavili se sa dokumentacijom, dakle gospodin Matko Betma, gospođa Božena Popić, dakle tim koji se bavi objedinjavanjem. I ako nešto nije bilo jasno, to bi se još provjeravalo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi se kao tvorac svojih izvještaja, svakako sećate oštećenja koja ste opisali u izvještajima, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Od tada je prošlo 13 godina, ali ja potvrđujem istinitost svake svoje napisane riječi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi, na primer, da li je bilo oštećenja u starom gradu, na potezu od Široke ulice do crkve svetoga Vlaha?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste u stanju da kažete oštećenja na tom potezu, recimo, na crkvi svetoga Vlaha?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Na crkvi svetoga Vlaha su pročelja, točno znam da je oštećena istočna balustrada, istočni dio balustrade direktnim pogotkom, da je oštećena istočna reljefna dekoracija neposredno ispod istočnog prozora ili, ako hoćete, na prozoru na kome je bila oznaka Haške konvencije, i ne znam tačno koliko direktnih pogodaka u krovšte. To je nacrtano i zapisano, ali ne bih htjela pogriješiti broj i govoriti neistinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, pošto ste rekli da su vam davali neke informacije ili neki kratki kurs iz balistike i tako dalje, kako su tako minorna oštećenja mogla da nastanu iz nekakvih direktnih pogodaka artiljerijskog oruđa? Kažete pored prozora neko oštećenje, pa na balustradi neko oštećenje, kako je to moguće da od direktnih pogodaka artiljerijskog oruđa bude tako neko minorno oštećenje kao što sad pominjete?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Nisam stručnjak. Ekspertizu neka rade stručnjaci, forenzičari i ostali koji mogu. Mi smo popisivali na način na koji smo mogli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, da li su sva ta oštećenja sanirana u periodu do današnjeg dana, evo ta koja ste sada pomenuli?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Oštećenja na crkvi svetog Vlaha, da. Ali statička konstrukcija crkve je, rekonstrukcija i statička sanacija crkve svetog Vlaha, je još uvijek u tijeku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, dobro, da li je i danas lako uočljiva razlika između saniranih delova i neoštećenih delova spomenika i objekata o kojima govorite, govorim generalno?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Konkretno, na crkvi, za stručnjake jest. Vidi se razlika za stručno oko. Osim toga, postoji dokumentacija, to više nije ista ruka jednog autora iz istog vremena iz kojeg je spomenik nastao, ali naravno da metodologija struke na osnovi dokumentacije, na osnovi detaljnog odabira identične vrste kamena, nastoji što bolje i što pobliže sanirati to. Na reljefu oštećenom na crkvi svetog Vlaha su čak radili francuski stručnjaci koje su preporučili stručnjaci iz UNESCO-a. Baš su oni radili na rekonstrukciji tog oštećenog reljefa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li ja mogu da razumem iz ovog iscrpnog objašnjenja koje ste dali da je moguće ekspertske veštačenje saniranih oštećenja i njihovo upoređenje sa prepisima vaših izveštaja ili izvornim izveštajem? Je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Sve je, sve je dokumentirano i sve se može provjeriti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi govorite o tome da ste vršili procenu kalibra projektila koji su neposredno naneli oštećenja koja ste opisali, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da, ukoliko smo znali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I to na osnovu toga kursa koji ste imali, je li tako?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Isključivo, kurs nije bio toliko važan koliko ostaci projektila koji su bili očuvani, ili na licu mjesta ili su ih ljudi sami očuvali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda čija su to stručna mišljenja uvedena u ove vaše izveštaje? Pretpostavljam ne vaša, nego nekih stručnjaka balističara i tako dalje. Jesam li u pravu, ako to pretpostavljam?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Onoliko koliko smo mogli usvojiti iz tog stručnog predavanja, da tako kažem, toliko smo tačno znali i toliko smo se toga pridržavali. Ono u što nismo bili sigurni, nismo niti navodili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi navodite, pominjete kalibre 120 milimetarske, minobacačke granate i tako dalje. Da li ste vi dobili informacije, da li vi imate znanje o tome kakva oštećenja izaziva 120 milimetarska minobacačka granata, pogotkom u objekat podignut pre tri ili četiri veka i napravljen od kamene konstrukcije?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: To smo naučili na licu mjesta i, ponavljam, vidljivo je iz izvješća.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, je li bio i Zvonimir Franić na tom kratkom balističkom kursu koji ste imali?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Bili su svi stručnjaci konzervatorskog odjela u Dubrovniku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li na ovim fotografijama koje je on priložio kao oštećenja može da se zaključi da je bilo kakvo oštećenje, ja doduše nisam mogao da vidim nikakvo, ali vi kažete da se neka mogu videti, nastalo od nekakvih granata koje su ispaljene na te objekte?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Pa nemojte me pitati za izvješća kolega koji su radili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A racite mi, gospođo Bača, da li je vaše uverenje da je cela ta afera prilično medijski zloupotrebljena?

SVEDOK BAČA – ODGOVOR: Naš konzervatorski odjel je govorio istinu i samo istinu i u tom smislu su napravljena ova izvješća.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi, sobzirom da ste dubrovčanka, sobzirom da ste bili prisutni svim tim događajima, da li smatrate da bi uopšte bilo nešto od ovoga što ste opisali da tamo nije bilo te 116. brigade Zbora narodne garde koja je pucala po položajima Vojske Jugoslavije u blizini Dubrovnika?

SUDIJA MEJ: Ne, nemojte da odgovarate na to pitanje, to nije pitanje za ovu svedokinju. O tome ćemo mi možda morati da odlučujemo, ali to nije pitanje za ovu svedokinju. Gospodine Miloševiću, vaše vreme je isteklo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam još samo jedno pitanje.

SUDIJA MEJ: Da, možete da postavite još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodo Baća, vi ste stručnjak za istoriju umetnosti i uopšte za umetnost, pretpostavljam. Vi znate šta je kič?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa činili vam se da je ova dubrovačka afera u medijskom smislu priličan kič?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne.

SUDIJA MEJ: Ne, to nije adekvatno pitanje. Izvolite gospodine Kej (Kay).

PRIJATELJ SUDA KEJ: Nemam pitanja, časni Sude.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC UERC-RECLAF

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Časni Sude, ja želim da pojasnim samo ove fotografije koje su stavljene pred svedokinju, mi smo ih locirali i to nije dokazni predmet. Gospodo, vi ste pomenuli tokom glavnog ispitivanja da su u vašem zavodu takođe dokumentovana oštećenja izvan starog grada, širom Dubrovnika. Da li je to tačno?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li ste vi takođe posetili ostrvo Lokrum i dokumentovali oštećenja na tom ostrvu?
SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Ne, ne ja lično...

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Sada bih želela da pokažem svedokinji ceo izveštaj gospodina Franića. On se odnosi na ostrvo Lokrum i nema nikakve veze sa starim gradom, zbog toga nije ni priložen kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Ali to je deo Dubrovnika, to je deo oštećenja Dubrovnika?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ali nije deo izveštaja koji smo mi vama dostavili.

SUDIJA MEJ: To je odvojeni izveštaj, možde će optuženi hteti da se uvede kao dokazni predmet.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Mi imamo ovde izveštaj na BHS-u i odnosi se na dva objekta na Lokrumu. Molim vas da pogledate ovaj izveštaj i kažite nam kažete da li vam to pomaže u proceni štete i oštećenja na ove dve zgrade?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Svaki neovisani formular, zapravo kao i ovi dosadašnji, pred kraj, procijena štete i pod razno, kod procijena štete, pred kraj svakog izvješća piše da li su to teža konstruktivna oštećenja, da li su to površinska oštećenja, manja konstruktivna oštećenja, dakle procijena štete je tu.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: A kakva je procena štete u vezi sa ove dve zgrade, koje kategorije oštećenja su one?

SVEDOK BAĆA – ODGOVOR: Kapela "Naviještenja", manje konstruktivno oštećenje krovista. Kuća Lugara, teška konstruktivna oštećenja zidova i krovista, stabilnost objekta ozbiljno poremećena. Benediktinski samostan, teža konstruktivna oštećenja nosivih zidova i dijela ravnog krova. I postoji karta sa selektiranim objektima i navedenim pogodbima.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Tužilaštvo bi želelo da uvede sve ove izveštaje kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Mi ćemo da vratimo ove fotografije koje nam je dao optuženi i uvešćemo ceo izveštaj u kome se nalaze i fotografije i pisani materijal kao dokazni premet. Postavlja se pitanje gde da ih smestimo, možda bi bilo zgodnije da ih smestimo u fasciklu koju već imamo i samo damo drugi broj tabulatoru.

sekretar: Ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva 408, tabulator 20. Takođe imamo i dokazni predmet Tužilaštva 326, tabulatore 24 i 25.

TUŽILAC UERC-RECLAF: To su bila sva pitanja Tužilaštva u dodatnom ispitivanju.

sekretar: Ispravka, časni Sude, reč je o dokaznom predmetu Tužilaštva 326, tabulatori 25 i 26.

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Baća, mislim da ste rekli da je otprilike između 60 ili 70 posto zgrada oštećeno. Da li vi imate procenu troškova odnosno finansijske štete izazvane ovakvim oštećenjima?

SVEDOK BAĆA: U to vrijeme nismo imali, ali nakon što je dijelovala posebna komisija pri Ministarstvu kulture za opis i procjenu ratnih šteta, posjeduju se točne cifre, odnosno tačni finansijski pokazatelji ovih oštećenja. A što se rekonstrukcije tiče, tačni podaci isto tako postoje za sve ono što se rekonstruira i iz kojih načina finansiranja se to ostvaruje. Za sve postoji dokumentacija.

SUDIJA ROBINSON: Znači vi nemate tu informaciju pri ruci?

SVEDOK BAĆA: Pri ruci nemam. Međutim, za cijelo dubrovačko područje u Ministarstvu kulture posjeduje se cijele, 14 fascikli, jedna čak snimljena na kompakt disku, a ta kompletna dokumentacija izvješća ratnih šteta na području cijele Hrvatske je predana Vladi Republike Hrvatske od strane Ministarstva kulture.

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Uerc-Reclaf, meni se čini da ste vi takođe trebali da pribavite tu informaciju kako bi zaokružili stvari.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, pre svega, u dokumentu UNESCO-a koji smo već uvrstili u spis, to je tabulator 15, ovde na početku, na stranama od 2 do 5, stoji procena za svaku zgradu. Na žalost, ne postoji kalkulacija opšte procene, ali postoji procena za svaku zgradu. A među svedocima koji će svedočiti po Pravilu 92bis mislim da smo naveli jednog svedoka koji bi trebalo da govori o tom pitanju.

SUDIJA MEJ: Čini mi se da na petoj strani i stoji opšta procena. Nisam siguran da li je to sve.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne, časni Sude, to je opšta procena koja se odnosi na zidine. To nije opšta procena za ceo grad.

SUDIJA MEJ: U redu, znači za zidine. Ali, u svakom slučaju, neko sigurno može to sve da sabere i da nam da krajnji rezultat.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, mi bi to takođe voleli, jer na taj način možemo ovog dodatnog svedoka, svedoka po Pravilu 92bis, da skinemo sa liste.

SUDIJA MEJ: U svakom slučaju, ko god da to učini, mi bismo želeli da dobijemo taj dokaz.

SUDIJA ROBINSON: Takođe, želeo bih da saznam od gospođe Baća kada će biti dovršeni radovi na popravci koji još uvek traju?

SVEDOK BAĆA: Neki radovi će trajati još desetljećima, a neki su već dovršeni, sve zavisno od kompleksnosti obnove i zavisno o finansijskim sredstvima. Na primjer, još uvek se obnavlja kompletan franjevački samostan u Dubrovniku. Međutim, izgorene palače su dobrim dijelom završene, većina od njih, ne sve, ali većina da, dakle restauracija teče konstantno. Onoliko, zavisno o sredstvima i mogućnostima koje Hrvatska može jer se sve zapravo, od početnih manjih donacija, sve zapravo finansira država Hrvatska.

SUDIJA ROBINSON: I konačno, da li vi ili drugi eksperti imate neku procenu o tome da li će jednom, kada sve popravke budu završene, stari grad biti ponovno u statusu kulturne ikone i da li će ponovno vratiti svoju staru slavu?

SVEDOK BAĆA: Grad neće izgubiti svojstvo kulturnog dobra, međutim, oštećenja na izvornim objektima i njihova restauracija uvijek će biti poznata, koliko god upotrebljavali stare tehnologije i identične materijale. To više nikad nije djelo jednog autora, jedne ruke. Dakle, svojstvo kulturnog dobra nije izgubljeno, međutim oštećenja i dokumentacija biti će, i biti će jasno koliki je stupanj zapravo izvornosti.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam.

SUDIJA MEJ: Gospođu Baća, time je vaše svedočenje završeno. Hvala vam što ste došli da svedočite pred Međunarodni sud. Sada možete da se povučete.

SVEDOK BAĆA: Hvala.

SUDIJA MEJ: A sada prelazimo na nerešene zahteve po Pravilu 92bis, zahteve za uvršćenje izjava svedoka. Rekao sam da ćemo da počnemo sa tri preostala vukovarska svedoka, odnosno njihovim izjavama. Moram da kažem da još nismo dobili opservacije amukusa o transkriptima. To je verovatno još negde u sistemu i na putu je ka nama.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Tako je.

SUDIJA MEJ: Znači da nismo u mogućnosti da se time sada pozabavimo. Možete li da nam kratko kažete kakav je vaš stav o tim transkriptima?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Govorimo ovde o Dokmanovićevim transkriptima?

SUDIJA MEJ: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Mislim da je ovde pitanje umešanosti JNA. To može da se pravilno opiše zaključkom da ti transkripti, da se oni ne odnose na postupke ili ponašanje optuženog. Prema tome, temeljno pitanje je da li mu treba dozvoliti unakrsno ispitivanje u vezi sa navodima koji se odnose na JNA. Zahtevom Tužilaštva se traži uvršćenje po Pravilu 92bis, stav (D), "bez unakrsnog ispitivanja", šta je paragraf Pravila 92bis, stav (E), "Pretno veće ima diskreciono pravo da odluči da li će ti transkripti biti uvršćeni". Ali, imajući u vidu dosadašnje vođenje Odbrane optuženog i pitanja koja se tiču njega, mi smo u našem dokumentu naveli nekoliko stvari koje su važne za optuženog i za vođenje njegove Odbrane i za osporavanje izvedenih dokaza. Prema tome, ako Pretno veće bude iskoristilo svoje diskreciono pravo, onda ostaje da se reši da li će biti unakrsnog ispitivanja o pitanjima koja se tiču JNA.

SUDIJA MEJ: U redu. Sada nećemo odlučivati o pitanju transkripata, na to ćemo da se vratimo sledeće nedelje. Mislim da vi nećete biti ovde, čini mi se, u ponedeljak.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Tako je, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Prema tome, onda ćemo time da se baviti posle toga i svako će da dobije priliku da nam se obrati u vezi sa tim.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Dozvolite mi da kažem još jednu stvar. Jedan od svedoka iz Dokmanovićevih transkripata takođe se pojavljuje i u kategoriji svedoka po Pravilu 92bis. Vidim da sudija Kvon klima glavom, verovatno je to već otkrio. To je svedok C-1171.

SUDIJA MEJ: U redu, onda ćemo to očigledno da ostavimo po strani za sada. Ali hajde da sada rešimo izjave koje smo ostavili sa strane, to su C-1071, C-1164, C-1149, to su sve izjave u vezi sa Vukovarom. Mislim da sam već rekao ovo u vezi sa C-1149. Činilo mi se da je taj svedok svedočio u predmetu Dokmanović, ali mislim da mi je tada Tužilaštvo reklo da to nije tačno. Ovaj svedok opisuje granatiranje, opisuje kako je bio zarobljen u logoru "Stajicevo". Da, gospodine Kej prvo vi, a onda će Tužilaštvo da odgovori.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Posle čitanja ove izjavu, zaključili smo da je sažetak koji smo dobili vrlo netačan, odnosno netačno odražava sadržaj izjave. Ne možemo nikako da pomirimo te dve stvari. U dokumentu koji smo vam dostavili smo izneli te opservacije. Takođe smatramo da je njegova izjava vrlo nejasna kad je reč o tome gde se on tačno nalazio.

SUDIJA MEJ: I šta vi kažete u vezi sa tim na kraju? Šta je vaš predlog?

PRIJATELJ SUDA KEJ: To je problematična izjava. Ja sada Sudu ne mogu da kažem da se ta izjava uklapa u obrazac koji je ranije naveden, budući da je veoma neprecizna kada su u pitanju detalji.

SUDIJA MEJ: Dakle, vi se zapravo protivite da se ta izjava uvrsti.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da. Teško da se to dovede u sklad sa ostatkom. Možda bi to trebalo da se ostavi po strani.

SUDIJA MEJ: U redu. Kad ste već ustali, hajde da još rešimo i druge dve izjave, C-1071, to je izjava, čini mi se da se, kao što sam već rekao, u velikoj meri bavi pokušajima jedne osobe da pronađe svog bračnog druga koji je nestao. Meni se čini da to nije sporno, mada možda i nisam u pravu.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ne, to je kumulativno i očito nema nikakve kontroverze sa tim u vezi, kao što ste i vi rekli. Ovde se radi o jednom konkretnom

području, ali nema ničega u šta bih ja mogao dauprim prst. JNA se spominje tek uzgred.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospođu Uerc-Reclaf. Dakle, kratko o te dve izjave.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Pa ja ću zapravo samo da spomenem C-1144, gospodin Mala. Činjenica je da svedok ne spominje neki konkretni datum nego govori o incidentu u Borovu Selu kada su ubijeni oni policajci, ja moram da kažem da tu nema nikakvog nepodudaranja, nikakve nejasnoće. Mi znamo tačno o kojem on incidentu govori iako ne spominje datum. Tu nema nikave sumnje da se radi o incidentu kada su hrvatski policajci ubijeni u Borovom Selu.

SUDIJA KVON: Je li to C-1144?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne, ne, to je C-1149, izvinjavam se. Drugo, to što svedok ne zna tačno ime logora u kojem se nalazio nije bitno, jer je iz konteksta jasno da je to logor "Stajičevo". Prema tome, ja tu ne vidim nikakvu konfuziju, nikakvu nejasnoću, jer taj svedok ionako ne svedoči o datumu ili imenu logora.

SUDIJA MEJ: On nije svedočio u predmetu Dokmanović?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne, nije, ovaj svedok nije.

SUDIJA MEJ: U redu, moramo to da zapamtimo.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ali on spominje događaje koji, čak i ukoliko vam nedostaje datum, sasvim je jasno o čemu se radi, jer su o njima govorili razni svedoci, uključujući i gospodina Mesića, gospodina Anastasijevića, gospođina Grujića i pre svega, gospođa Bosanac.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Dobro, onda prvo ovo. Smatramo, da posle pregledavanja izjave, da ukoliko ima nejasnoća, to može da se raščisti u unakrsnom ispiti-

vanju, pa ćemo tu izjavu da uvrstimo uz unakrsno ispitivanje, jer ona ispunjava ostale kriterijume. A sada, molim vas, C-1071, šta imate da kažete o tome?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Mislim da sam ja već iznela stav Tužilaštva kad smo ranije o tome govorili. Po našem mišljenju, ovde ništa ne postoji za unakrsno ispitivanje tog svedoka. Činjenica da svedok spominje JNA sama po sebi ne znači da treba da se izvrši unakrsno ispitivanje, pogotovo imajući u vidu činjenicu da su i drugi svedoci koji su takođe govorili o toj situaciji već spomenuli JNA.

SUDIJA ROBINSON: A u čemu je vrednost tog iskaza?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Tu se govori o incidentu na farmi u "Lovasu". Muž ove svedokinje je žrtva tog incidenta, prema tome ta izjava daje dodatne činjenice u vezi sa incidentom na farmi u "Lovasu".

SUDIJA ROBINSON: To znači nešto drugo. To nije incident na minskom polju u Lovasu, nego na farmi?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, na farmi. To je drugi logor.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Prihvaćemo ovu izjavu. Smatramo da optuženi mora imati priliku da unakrsno ispita svedoka. Gospodine Miloševiću, prevideo sam činjenicu da i vi treba nešto da kažete. Ako želite nešto da kažete o ove dve izjave, odnosno svedoka, možete. Mi smo, dakle, skloni tome da te dve izjave uvrstimo uz unakrsno ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, mogu li ja uopšte nešto da kažem o svim ovim predlozima koji su dati po Pravilu 92bis?

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa pretpostavljam da je sasvim logično da imate na umu, da bih utvrdio da li se radi o onome šta vi nazivate kumulativnim izjavama i tako dalje i sprovedite ta vaša pravila, ja bih morao da pročitam sve te iskaze da bih uopšte bio u mogućnosti da se u vezi sa tim izjašn-

javam. Molim vas da stavite na grafoskop izveštaj na koji ste me uputili. Ja sam ga dobio prekujuće doduše, ali ako ga je neko stavio u loker mojih saradnika pre par nedelja, uopšte ne menja na stvari. Stavite na grafoskop ovaj izveštaj koji ste dobili na vaš zahtev od druge strane u vezi sa materijalima koje sam ja dobio, pa ćete videti kako izgleda u ovom trenutku...

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Sada se bavimo ovim konkretnim izjavama. Njih moramo sada da rešimo. Prošle nedelje smo vas već upozorili, kao i jutros, da ćemo da se bavimo tim konkretnim izjavama. Prema tome, vi i vaši saradnici imali ste vremena da te izjave pregledate i da nam u vezi sa njima iznesete nekakve konkretne argumente. Dakle, da li želite nešto da kažete o te dve izjave?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, od ovih po Pravilu 92bis, ne samo da se predlaže da se to uvede po Pravilu 92bis, čime se radikalno skraćuje mogućnost mog vremena za unakrsno ispitivanje, već se predlaže da se uvedu i svi dokazni materijali u vezi sa tim izjavama, što svodenje unakrsnog ispitivanja na neki sat, koliko vi to meni dozvoljavate, svodi na jedan najobičniji apsurd. A vi ste čuli gospodina Najsa (Nice) nekoliko puta da kaže, na primer; optuženi nije osporio to i to. To da li sam osporio nije pitanje razloga da se ospori ili ne ospori, jer ja sam rekao da osporavam celu ovu lažnu tužbu, nego je pitanje vremena. Zamislite vi, na primer, apsurd, pročitao sam u jednom od materijala koje je on podneo, kaže na primer, u uvodnoj izjavi nije osporio, kaže, Foču. Zamislite to. U uvodnoj izjavi za koju ste mi dali tri sata, koja se odnosi na dva građanska rata, on nalazi da ja, na primer, nisam pomenuo Foču, a ja govorim o, naravno selektivno, o najbitnijim pitanjima, svim onim opštim i tako dalje. Prema tome, o čemu se radi? Sa jedne strane se zatrpavam materijalom, voleo bih da nešto stave na grafoskop, po njihovom je 350.000 blizu strana, po mome oko 400.000, ali ne menja, bez video kasete, i 1.000 video kasete i audio kasete i tako dalje. I vi u tim okolnostima, a sve je od početka, znači od februara prošle godine, kada je počeo kosovski slučaj, pogledajte, tu nema ništa skoro. A onda odjednom, kako je krenula dinamika kosovskog slučaja i sve vreme su bili angažovani na njemu, onda je odjednom cela ova gomila skočila na, po njihovom, na nekih 330.000, 340.000 strana...

SUDIJA MEJ: Moram da vas zaustavim, moram da vas zaustavim. Sada ne diskutujemo o tom izveštaju, o tome ćemo da diskutujemo kasnije. Sada govorimo o ovim izjavama. Kad je reč o tome šta govorite, o vremenu koje

imate na raspolaganju za unakrsno ispitivanje, to vreme će biti utvrđeno. Naravno, to vreme će varirati u zavisnosti od toga koliko bude dokumenata ili dokaznih predmeta. Ovi svedoci o kojima sada govorimo, čini mi se, ne uvode nikakve dokazne predmete. Ako neki drugi svedok bude uvrstio mnogo dokaznih predmeta, onda ćemo vam dati duže vreme. Ali to nije relevantno u ovom trenutku. Dakle, uvrštavamo ove dve izjave uz unakrsno ispitivanje. Idemo na još jednu iz Vukovara, to je C-1164, ovaj svedok govori o granatiranju Vukovara. Ona je bila uhapšena od strane rezervista JNA i bila je u jednom od logora. Pretresno veće je sklonu tome da se ta izjava uvrsti uz unakrsno ispitivanje. Gospodine Kej?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, ta je izjava kumulativna, mi smo to već rekli. Međutim, u izjavi se spominje JNA, a to je važno pitanje za optuženog i za njegovu odbranu. U tim okolnostima nemamo ništa drugo da dodamo, zato jer ova izjava obrađuje Vukovar na isti način kao i drugi svedoci.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, imate li nešto da kažete o ovom svedoku? Nisam vas čuo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam shvatio da vi ne osporavate moje pravo na unakrsno ispitivanje.

SUDIJA MEJ: U ovom konkretnom slučaju ne, ali moramo da čujemo i argumente Tužilaštva. Izvolite.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, mi tražimo da se ova izjava uvrsti bez unakrsnog ispitivanja, zato jer je kumulativna. Činjenica da se tu spominje JNA, pa mnogo svedoka je govorilo o umešanosti JNA u borbama u Vukovaru i ja mislim da to nije sporno.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Postoje pitanja koja se u vukovarskom segmentu ovog predmeta tiču uloge JNA i smatramo da je pravo da optuženi dobije priliku da unakrsno ispituje. Sa druge strane, ovo je očigledno izjava kumulativnog karaktera, ispunjava uslove iz Pravila 92bis, prema tome izjavu uvrštavamo uz unakrsno ispitivanje. Sledeće dve izjave za koje sam rekao da ćemo danas da ih rešavamo sadržane su u dodatku od 26. februara. To je četvrti

dodatak. Odnosi se na gospodina Josipovića koji govori o napadu na Dubicu. C-1156 govori o Vukovaru, to je druga izjava.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Časni Sude, mi smo 5. marta priložili konkretan dokument u vezi sa tim, koji se odnosi na oba svedoka i pitanja koja pokreće Tužilaštvo u svom zahtevu. Možda bi Pretresnom veću pomoglo da pogleda taj podnesak, jer je on prilično detaljan u vezi sa Josipovićem.

SUDIJA MEJ: Mi smo ga pročitali, ali bi bilo korisno da ga vi sada rezimirate kako bi svi čuli o čemu se radi.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Na osnovu podneska Tužilaštva, slažem se da je reč o kumulativnom svedočenju ovog svedoka, Josipovića, kumulativnog u odnosu na svedočenje svedoka Babića, pošto je Babić bio očevidac konkretnog događaja do kojeg je došlo u Baćinu. Mi smo pogledali prvobitni transkript Babićevog svedočenja i u našem odgovoru, ja sam naveo njegovo konkretno svedočenje u vezi sa tim pitanjem. Ističemo da on ne tvrdi da je bio očevidac, već je to bila pretpostavka onoga ko ga je ispitivao, ako se pažljivo proanalizira transkript. U takvim okolnostima nema nikakvog dokaza u vezi sa tim, pred Pretresnim većem nema dokaza koji bi bio u prihvatljivom obliku i to može da dovede do toga da se ova fraza "kumulativno" ne može da koristi u tom smislu. Prema tome, mi smatramo da ovaj svedok treba da se pozve da svedoči na uobičajeni način. Kada je reč o Mašiću, ne može da se za tog svedoka ne iznesu nikakva zapažanja u tom smislu na bilo koji konkretan način.

SUDIJA MEJ: Hvala. Gospodine Miloševiću, da li vi želite nešto da kažete u vezi sa ova dva svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, očigledno je da ovi argumenti, da se uopšte ne može ni prihvatiti kao 92bis, su dovoljni. Pa ako druga strana želi tog svedoka da predstavi, on mora da dođe ovde da govori i da svedoči, a ne da se uvršćuje po ovom vašem pravilu kao nekakav kumulativni svedok. A drugo, vi izgleda nemate u vidu da, kad se ide sa kumulativnim, da kad se ide sa tim vašim Pravilom 92bis, onda se ide sa više svedoka u toku jednog dana, a to zahteva neuporedivo veću potrebu za pregledom celokupne dokumentacije, nego kad se radi o jednom svedoku koji teče u toku jednog dana i koji ide ovde na živo. Prema tome, ovo je put da se još više uskrati mogućnost kazivanja istine na ovom ovde mestu. Jednostavno zatrpavanje

papirima, nekakvim formalnim obrazloženjima o događajima iz građanskog rata u Bosni i u Hrvatskoj, koji se pokazuju krajnje zlonamerno, pristrasno i jednostrano. I u tome i jeste smisao ove lažne tužbe koja izvodi ovakve svedoke. Prema tome, moje su sve primedbe protiv toga. A vi sami, pošto ste profesionalni pravnici, možete da zaključite, da izvedete ikakav zaključak, ima li ovde, ima li ovde i "F" od fer odnosa onda između dve strane, a da ne govorim o jednakosti oružja i tako dalje, i drugih principa kojima se dičite.

SUDIJA MEJ: Da, gospodo Uerc-Reclaf, izvolite.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, prvo, gospodin Babić nije jedini koji je pomenuo šta se desilo u Dubici. Mi smo imali ovde i svedoka C-1141, gospodina Kučaka, koje je takođe objasnio događaje u Dubici, pre i posle napada. Međutim, on nije bio prisutan tokom napada, pa zbog toga nije ni mogao detaljno da svedoči o tom delu događaja. Pored toga, imali smo gospodina Grujića koji je takođe govorio o posledicama napada i ubijanju ljudi, a to je deo optužnice. A danas i sutra ćemo čuti doktora Strinovića koji takođe pominje događaje u Dubici, pa prema tome mislim da to jeste kumulativno svedočenje u najvećem delu. Zbog toga Tužilaštvo traži da se ovaj svedok uvede po Pravilu 92bis, ali da treba da se dozvoli unakrsno ispitivanje, jer ima mnogo detalja o kojima će on biti jedini svedok. Kada je reč o svedoku C-1156, nema prigovora da se on uvede po Pravilu 92bis, ali mi smatramo da, pošto je reč o svedočenju koje je u celini kumulativno, da ono treba da bude bez unakrsnog ispitivanja.

SUDIJA MEJ: Pogledajte, molim vas, stranu 11 njegove izjave i to prvi paragraf na vrhu strane.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Gospodina Mašića?

SUDIJA KVON: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da.

SUDIJA MEJ: Moguće je da su to detalji onoga šta se desilo na Ovčari i možda to nije sporno, možda se ne čini sporno, ali on ovde pominje nešto šta su drugi rekli o tome šta se tamo desilo. Postavlja se pitanje da li treba dozvoliti unakrsno ispitivanje u vezi sa tim ili ne.

SUDIJA KVON: Zar on nije bio prvi oficir JNA koji se pojavio pre ovog suđenja i ispričao priču o Vukovaru?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, to bi bio prvi svedok koji se pojavio iz JNA u vezi sa događajima u Vukovaru. Mi imamo još nešto po Pravilu 92bis (D), ali on bi zaista bio prvi koji bi se pojavio iz JNA.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Prihvatamo oba svedoka, mislimo da su oba svedočenja kumulativna. Svakako svedoka u vezi sa događajima u Vukovaru, a i prvog svedoka koji govori o navodnim ubistvima. Mi smo već imali dokaze o tome. Da li je reč o vrlo preciznoj lokaciji, čini mi se da to nije toliko bitno. Važna je opšta priroda i ton svedočenja, a ono je kumulativno. U svakom slučaju, mi ćemo prihvatiti oba svedoka, ali uz unakrsno ispitivanje u oba slučaja. Gospođo Uerc-Reclaf, gotovo da je vreme za pauzu, ali pomozite mi kod sledećeg. Postoji još jedan svedok koga želite da ispitajte. Kakva je vaša procena, koliko dugo će vam trebati za tog svedoka?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Mislim sat i po najviše.

SUDIJA MEJ: U redu.

TUŽILAC UERC-RECLAF: To bi bilo maksimalno vreme koje bi mi bilo potrebno. Pretpostavljam da mogu da budem i brža, ali on treba da se pozabavi sa dosta mesta zločina i takođe treba da pokaže fotografije pomoću kojih bi mogao da objasni uzroke smrti kod određenih ljudi. Tako da je moja procena sat i po.

SUDIJA MEJ: Znači, ako ne bismo počeli do sutra ujutro, mogli bismo da ga završimo sutra. To bi bio naš cilj.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne znam. Ja sam juče videla detaljni upitnik, detaljno ispitivanje gospođe Ranta (Helena Ranta) i ako se bude išlo detaljno po izveštajima ekshumacija, onda je potrebno više vremena. Međutim, ovo je ipak jedna drugačija situacija.

SUDIJA MEJ: Pa možda bi bilo razumno da počnemo sa svedocima o Dubrovniku, jer imamo toliko toga da pokrijemo i ako to ne počnemo,

nećemo moći da se vratimo na to kasnije. Možda bi bilo pametno da pola sledeće nedelje posvetimo Dubrovniku, a da onda pozovemo svedoka, započnemo njegovu svedočenje i onda, ako bude potrebno, završimo sutra. Ali vi nećete biti tu sutra, to je problem.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ne.

SUDIJA MEJ: Dobro, videćemo kako ćemo da napredujemo. Sada ćemo da napravimo pauzu, pa ćemo da vidimo kako ćemo da napredujemo sa Dubrovnikom, ali svakako moramo da se pobrinemo da završimo sa svedokom.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Napredovaćemo koliko god možemo sa dubrovačkim svedocima u narednih pola sata, a onda ćemo da pozvemo svedoke po redosledu za kojeg možemo da budemo sigurni da možemo da ga završimo. Možda bismo mogli da počnemo da se bavimo svedocima po numeričkom redosledu. C-1066 je prvi svedok kojeg ja imam. Bavi se granatiranjem Mlina, pljačkanjem prodavnica i njegovim zatvaranjem u Morinju. C-1082 je patolog za područje Dubrovnika koji je obavio autopsije na 36 tela, čini se. C-1083 bavi se granatiranjem Dubrovnika 1. i 6. oktobra.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Mogu li da vas prekinem?

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Možda bi bilo korisno kada bih vam rekla koje smo zahteve povukli i onda ne bismo morali time da se bavimo. Prvi od njih je C-1083, mi povlačimo taj zahtev.

SUDIJA MEJ: Hvala.

TUŽILAC UERC-RECLAF: A sledeći svedok kojeg želimo da povučemo je C-1095, gospodin Drašković. Zatim sledeća osoba koju povlačimo je gospodin Ferlan, to je C-1105. Zatim sledeća osoba je gospodin Ivić, C-1177, a takođe smo razmatrali mogućnost da povučemo i C-1227 gospodin Vierda, međutim, čini se da su to, da je to osoba za koju bi sudi-

je mogle da budu zainteresovane, jer je on direktor Zavoda za restauraciju i on je dao podatak o 9.657.000 američkih dolara potrebnih za restauraciju i on takođe može da govori o sadašnjoj situaciji u vezi sa restauracijom. I ako su sudije zainteresovane, mi možemo da zadržimo tog svedoka, inače smo razmišljali o tome da povučemo taj zahtev.

SUDIJA MEJ: Pa možda bismo mogli da budemo zainteresovani za njega, ali njime bismo trebali da se bavimo kao posebnim pitanjem. Vi kažete da je on direktor Instituta za restauraciju ili Zavoda za restauraciju i bavi se troškovima restauracije.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da.

SUDIJA MEJ: U redu. Dakle, ja sam govorio o C-1066 i C-1082. C-1088 se bavi granatiranjem u oktobru 1991. godine. Mislim da govori o šteti nanešenoj jednom broju crkava, zaboravio sam to, ali bavi se oštećenjima u Cavtatu. Je li to tačno, gospođo Uerc-Reclaf?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da. I pošto smo povukli C-1095, onda bi on bio jedini svedok koji bi izneo detalje o oštećenjima u Cavtatu.

SUDIJA MEJ: U redu. I C-1092 bi mogao da se bavi time zajedno, C-1092 je direktor muzeja, mislim u Konavlu, možda grešim, ali znam da je direktor Muzeja. Možda biste mogli da mi pomognete da mi kažete gde je direktor Muzeja.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Reč je o gospođi, ona jeste direktor muzeja i govoriće o kulturnim spomenicima koji su uništeni na celom području Konavla.

SUDIJA KVON: To područje Konavla, da li obuhvata i Dubrovnik?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne, to je celo područje južno od Dubrovnika, ali je deo opštine Dubrovnik.

SUDIJA KVON: I to uključuje Cavtat i aerodrom, je li tako?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da.

SUDIJA MEJ: Sada da se pozabavimo tom grupom, dakle, C-1066 o granatiranju Mlina, ako sam to dobro izgovorio, pljačkanju prodavnice i takođe o zatočenju.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Pa to zatočenje je novo pitanje, on kumulativno svedoči i o granatiranju Dubrovnika. Pominje se uzgred optuženi, ali ne na neki konkretan i precizan način, to je samo jedna opšta napomena, ali u smislu da je on rekao: "Mi smo naslutili nevolju već 1989. godine kada je Milošević održao govor na Kosovu". Mi mislimo da to nije značajno pitanje, ako se Pretresno veće slaže.

SUDIJA MEJ: Da, to može jednostavno da se izbací, jer on je jednostavno dodao tu rečenicu.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Tako da se pominje JNA u svim tim izjavama i govori se o ulozi JNA. Ako Pretresno veće želi da primeni svoje diskreciono pravo na osnovu kumulativne prirode svedočenja, onda mi smatramo da treba da dozvoli unakrsno ispitivanje zbog pominjanja JNA, jer to je važno pitanje u ovom slučaju.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Da, da, dozvoljavamo uz unakrsno ispitivanje. Sledeći svedok je C-1082, patolog. Ima li prigovora da se on uvrsti? Ima li potrebe da se unakrsno ispituje?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ne, to je kumulativno, kumulativno prema iskazima koje ćemo tek čuti od svedoka Strinovića.

SUDIJA MEJ: On jednostavno govori o autopsiji više leševa.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej, idemo sada na sledeća dva svedoka. Tu je patolog, a posle toga C-1088 govori o detaljima štete u Cavtatu, C-1092 direktor Muzeja govori o šteti u Konavlima. Možete li da nešto kažete o ta dva svedoka?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Pa opet kumulativno kad je reč o iskazima o Dubrovniku i o tom kraju, ali spominje se JNA, C-1088 spominje kako JNA ulazi u Cavtat.

SUDIJA MEJ: Dobro, a drugi.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Pa u vezi sa svedokom C-1092 mogu da kažem da smo već čuli dosta iskaza o šteti na zgradama. Međutim, ovde se govori konkretno o području Konavla i o šteti u Ćilipima. Jedna od poteškoća u vezi sa tim je to da izveštaj koji ide uz ovog svedoka nije na engleskom nego na BHS-u. Nisam siguran da li su već napravljeni prevodi tih predmeta, do današnjeg dana ja nisam uspeo da im uđem u trag, ako ti prevodi postoje i mislim da sam u pravu kad kažem da oni još uvek ne postoje.

SUDIJA MEJ: Da raščistimo to sada. Gospođo Uerc-Reclaf?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Gospođica Diklić (Diklich) to mora prvo da proveri. Ja ovog časa ne mogu da odgovorim na to pitanje.

SUDIJA MEJ: Očigledno je da ti dokumenti moraju da se dostave na engleskom.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, šta je vaš konačan stav u vezi sa tim svedocima?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Naš stav je da su to novi dokazi o razaranju kulturnih objekata u Konavlima i Ćilipima i Sud možda to želi da čuje uživo. Ovde govorimo o područjima u okolini Dubrovnika.

SUDIJA ROBINSON: Drugim rečima, vi mislite da tog svedoka treba da pozvemo da svedoči uživo?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da. Spominje se i JNA, to se ipak tiče pitanja unakrsnog ispitivanja.

SUDIJA KVON: Gospođo Uerc-Reclaf, da li su događaji u Konavlima i Cavtatu obuhvaćeni optužnicom?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, jesu.

SUDIJA MEJ: Dajte mi, molim vas, broj paragrafa optužnice.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Imamo paragraf 81 u kojem su popisana sva sela. Gospodin Poljanić, svedok Poljanić je već svedočio o razaranjima na tim mestima i takođe je govorio o velikom broju dokaznih predmeta koji se odnose na razaranja na tim mestima. Prema tome, to bi svedočenje bilo kumulativno, jer mi imamo policijske izveštaje u kojima se navodi šteta do koje je došlo i takođe u tim izveštajima su i fotografije oštećenih kuća iz tih krajeva.

SUDIJA MEJ: Ali to znači ne spada u temu granatiranja Dubrovnika, to počinje u paragrafu 73 u optužnici.

TUŽILAC UERC-RECLAF: To je poslednji paragraf. U tom se paragrafu navode tri područja i konkretni lokaliteti unutar ta tri područja.

SUDIJA MEJ: Jeste li pronašli da li postoji engleski prevod onih dokumenata?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, postoji engleski prevod i trebalo bi da je dostupan. Ja se izvinjavam, ukoliko to nije učinjeno mi ćemo to odmah da učinimo.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Pomenuli ste direktora muzeja.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, to je C-1092.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, evo tu su tri svedoka, četiri ustvari. Među njima je patolog. Ima li neki razlog zbog kojeg biste vi trebali unakrsno da ispitate tog svedoka? Ako ima saslušaćemo vas, a posle toga idemo na direktora muzeja iz Konavla i svedoka iz Cavtata koji govore detaljno o šteti. Postoji li neki razlog zbog kojeg bi vi trebalo unakrsno da ispitate bilo kojeg od tih svedoka? Da li je tu nešto sporno u onome o čemu oni svedoče?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja ne znam da li ima smisla uopšte da vodimo razgovor gluvi. Vi konstantno izbegavate osnovno

pitanje koje glasi: "Vreme za pripremu". Maločas niste hteli ni da razmotrite šta mi je sve dostavljeno. Kako ja mogu da vam odgovorim na pitanje da li postoje razlozi kad ne znam to o čemu me pitate niti sam imao fizičke mogućnosti da se sa tim upoznam. Mislim da je ovo jedna lakrdija i ništa drugo, jer vi ste meni ovde saopštili kako mi navodno dajete pravo na odbranu, ali to golo pravo onemogućavate time što ne stavljate na raspolaganje nikakvo vreme da se bar pročita ono šta se daje, a zatrpava svaki dan. Prema tome, besmisleno je postavljati ta pitanja.

SUDIJA MEJ: Vi ste o tome obavješteni početkom ove nedelje odnosno još i prošle. Dobili ste obavještenje da ćemo se baviti tim konkretnim svedocima. Time ste dobili dovoljno vremena da te izjave pronađete i da ih pogledate. Vi to niste učinili. Niste iskoristili tu priliku. Zato ćemo mi sada da razmotrimo situaciju. A kad je ipak reč o količini dokumenata, ja vas uveravam da je to tema kojoj ćemo se još vratiti. Kao što znate, moramo sada da rešimo dosta drugih pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa to pitanje se ne može odvojiti od ovoga gospodine Mej, o tome se upravo i radi.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Većinom glasova, dva na prema jedan, Pretresno veće odlučuje da uvrsti izjavu patologa, a sudija Robinson (Robinson) se sa tom odlukom ne slaže. Stav većine je da je to svedok u vezi kojeg nema nikakvih kontroverzi, on je tek pregledao mrtva tela. Optuženi je imao dovoljno vremena da pročita te izjave, a on je odbio to da učini. Prema tome, njemu neće biti nanešena nikakva šteta time što neće biti unakrsnog ispitivanja. Takođe i amikusi su dali sličnu sugestiju. Kad je reč o svedoku C-1066, njega uvrštavamo po Pravilu 92bis, ali prihvatamo da postoje sporna pitanja, tu se spominje i JNA, pa ćemo zato da dopustimo unakrsno ispitivanje. Odložićemo odluku o C-1088 i C-1092. A sada hajde da prođemo kroz još nekoliko svedoka. C-1227, da vidimo prvo njega. To je direktor Zavoda za restauraciju. Jeste li vi rekli da ćete da ga povučete, ali da smatrate da bi bilo korisno da imamo iskaz tog svedoka?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, razmišljamo o tome.

SUDIJA MEJ: Znači radi se o tome hoćemo li mi njega da uvrstimo ili ćete vi da ga povučete. On je, znači, direktor Zavoda za restauraciju spomenika, govori o granatiranju i razaranju i o troškovima obnove kao i vremenu koje je potrebno da se završi obnova. To su upravo pitanja o kojima se Pretresno veće jutros raspitivalo. Gospodine Kej, možete li da nam nešto kažete u vezi sa tim?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, časni Sude. U ovoj izjavi spominje se JNA.

SUDIJA MEJ: A kako bi bilo kada bismo izbacili pominjanje JNA i kada bismo se pozabavili tom izjavom samo sa njezinog aspekta koji govori o troškovima obnove?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, tu onda nema problema.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: U redu. Povučićemo tog svedoka, ali hvala što ste nam skrenuli pažnju na to. Znači, C-1227 se povlači i to ostavlja sledećih deset minuta za C-1122. Je li i on povučen? Mislim da je to bio C-1112.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ne, časni Sude, to je C-1122.

SUDIJA MEJ: A šta je sa C-1112?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Njega želimo da zadržimo. On je sveštenik.

SUDIJA MEJ: Da, vidim da sam ja pogrešno obeležio.

TUŽILAC UERC-RECLAF: On je sveštenik koji će da govori o tome šta se dogodilo sa crkvama u Dubrovniku, a on je takođe razgovarao sa jednim oficijom JNA o granatiranju.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej, možete li da nam vi nešto kažete u vezi sa tim C-1112?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, to je tabulator 22. On je kumulativan kad je reč o Dubrovniku, međutim opet se spominje JNA. Po našem mišljenju

optuženom bi trebalo da se da pravo da unakrsno ispituje, ako je Pretresno veće sklono tome da izjavu uvrsti u skladu sa Pravilom 92bis. Još samo jedna stvar koju moram da spomenem u vezi sa tim, izvinjavam se što sam to zaboravio, a to je pitanje da li je bilo oružja u Dubrovniku. O tome se govori na zadnjoj strani izjave ovog svedoka.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: U redu, odložićemo onda odluku o tome. A sada C-1127. Tu se govori o letnjim igrama. Međutim, njegov iskaz govori o korišćenju civilnih ciljeva i snajperskoj vatri. Gospodine Kej?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Spominje se takođe i mornarica JNA na četvrtoj strani izjave svedoka. Mislim da su to važna pitanja i smatramo da optuženi mora da ima pravo da uživo ospori taj iskaz.

SUDIJA MEJ: Gospođo Uerc-Reclaf?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Kad je reč o spominjanju JNA, mislim da je situacija u Dubrovniku različita od situacije u Vukovaru, jer u Vukovaru je pitanje u kojoj je meri JNA učestvovala u pomenutim događajima. Međutim, kada je reč o Dubrovniku, barem koliko sam ja shvatila, uopšte nije sporno da je JNA sprovođila kampanju protiv Dubrovnika.

SUDIJA MEJ: Međutim, sporna je priroda kampanje i sporno je to ko je to započeo.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, ali o tome ovi svedoci ne govore. Ovi svedoci govore samo o tome šta je JNA radila. Dakle, jedino je pitanje da li je područje Dubrovnika bila legitimna vojna meta.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ja bih želeo da istaknem da se na strani 3 spominje agresija JNA.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Odložićemo odluku o ovom svedoku. Sledeći svedok je C-1133, radi se o pripadniku odbrane jednog sela, on govori o napadu JNA, o malom

otporu. Bio je zarobljen i govori o zlostavljanju koje je pretrpeo. Gospodine Kej, da li je činjenica da je on sučestvovao u odbrani sela relevantna?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da. Ovde je pitanje okupacija njegovog sela od strane JNA, kako on to opisuje u svojoj izjavi na strani 4. To je jedna veoma detaljna izjava u kojoj se govori o sukobu između dveju sukobljenih strana. Pitanje Dubrovnika spominje se kroz granatiranje i to je kumulativno. Međutim, ova druga pitanja sa tim u vezi i napad JNA na Slano su ono šta je važno. U vezi sa time postoji problem sa prevodom. Tu ima dokumenata koja idu kao dodatak uz tu izjavu i oni još trebaju da budu dostavljeni.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Uvrstićemo ovaj iskaz, ali uz unakrsno ispitivanje. A sada C-1139. U mojim beleškama stoji da je svedok učestvovao u mornaričkoj odbrani na hrvatskoj strani. Govori o granatiranju starog grada, o tome kako je JNA zauzela kontrolu nad tim područjem. Takođe govori o vojnom prisutvu Hrvata. Opet mi se čini da je to svedok kojeg treba da uvrstimo, ali uz unakrsno ispitivanje. U redu, dakle, prihvatamo uz unakrsno ispitivanje. Hajde da obradimo još jednog, C-1159. On je rezervni policajac i govori o tome kako je selo okupirala JNA, kako je bio zarobljen i zlostavljan. Amikusi kažu da je to novi iskaz koji bi trebalo da čujemo uživo. Meni se čini da je to kandidat za uvrštenje uz unakrsno ispitivanje.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, Gromača je taj novi deo iskaza, koliko smo mi to uspeli da shvatimo.

SUDIJA MEJ: Gospodo Uerc-Reclaf, nismo vama dali priliku da se izjasnite. Imate li nešto da kažete u vezi sa ovim?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Pa ako je Gromača ono šta bi unakrsno ispitivanje učinilo neophodim onda mi možemo da kažemo da se paragrafi 7 i 8 ove izjave mogu da se povuku, jer Gromača nije mesto koje se spominje u optužnici. Prema tome, možemo da dozvolimo tako nešto. Međutim, naravno, još uvek tražimo da se ta izjava uvrsti bez unakrsnog ispitivanja.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: U redu, odluku o ovoj izjavi odlažemo za kasnije. I posljednji svedok kojeg još možemo da obraditi na brzinu je C-1173. Gospodine Kej.

PRIJATELJ SUDA KEJ: To je bivši potpredsednik opštine Dubrovnik tako da bi tu moglo da bude pitanja koja se tiču onoga šta on zna i onoga u čemu je on učestvovao u vezi sa ovim događajima. Tu vidimo sasvim jasne navode o JNA i sukobima sa braniteljima Dubrovnika.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Uerc-Reclaf, zar mi već nismo saslušali samog gradonačelnika, predsednika opštine?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, imali smo predsednika opštine, a ovo je osoba na drugom mestu po važnosti u hijerarhiji Dubrovnika.

SUDIJA ROBINSON: Da li nam je on potreban, šta će on da doda?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Pa on će dodati to da je on učestvovao u najvećem broju pregovora. Dok je gospodin Poljanić učestvovao u pregovorima samo na početku, ovaj čovek je bio prisutan na svim pregovorima sa JNA.

SUDIJA ROBINSON: Da, u redu.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Onda ćemo da usvojimo njegov iskaz, ali uz unakrsno ispitivanje jer o tim pregovorima se unakrsno ispitivalo i optuženi treba da ima šansu da postavlja pitanja u vezi sa njima.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ima još jedan svedok koji se odnosi na Dubrovnik u našem podnesku po Pravilu 92bis, to je broj C-1221, Božidar Trklja. On je bio u logoru. Bio je zatočen u različitim logorima iz te regije i bio je takođe ozbiljno zlostavljan, a iz Dubrovnika je.

SUDIJA MEJ: Da, i on nije dobrog zdravstvenog stanja, moram to da primetim. Imamo belešku u kojoj se kaže da je on lošeg zdravlja.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Nije mi to poznato.

SUDIJA MEJ: Mislim da ćete to naći ako pročitate njegovu izjavu. Izvolite, gospodine Kej.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ovaj svedok se bavi kriznim štabom Dubrovnika, oružjem koje su oni imali, protivavionskim naoružanjem i činjenicom da je to oružje korišćeno. Bavi se napadom JNA. Prema tome, tu ima pitanja u vezi sa njegovim učešćem. On je dobio nalog da se odveze u luku po protivavionske topove. Prema tome, to je jasna tema o kojoj bi optuženi možda hteo da se bavi u unakrsnom ispitivanju.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Odložićemo ovu odluku za kasnije. Imamo još tri svedoka koja su povezani sa Dubrovnikom, C-1210, C-1197, možda možemo na to da se vratimo i takođe jedan o kojem sam se raspitivao C-1213, gospodin Stringer, ne znam da li ste vi bilo šta rekli u vezi sa tim, da li je bilo nekih komentara ili ćete da ga pozvate, ne sećam se.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Nisam sigurana u ovom trenutku, ali mislim da nije tako.

SUDIJA MEJ: Mislite da nije tako. U redu, možda sam ga ja zamenio sa nekim drugim. U svakom slučaju, pokušaćemo da o ova tri govorimo sledeći put, možda sledeće nedelje kad nam se ukaže trenutak, kada se vrati gospodin Kej.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Upravo sam proverila, mi smo u stvari povukli ovog svedoka, nismo ga uključili u naš podnesak i nemamo nameru da ga pozovemo, reč je o gospodinu Stringeru.

SUDIJA MEJ: Da, na neki način sam ja to imao na umu, ali nisam bio siguran o čemu je reč. U svakom slučaju, dakle, povukli ste taj zahtev. Možemo li sada da uvedemo svedoka, molim vas? Molim da svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK STRINOVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cjelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sedite. Izvolite, gospođu Uerc-Reclaf.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC UERC-RECLAF

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Hvala, časni Sude. Doktore Strinoviću, molim vas recite vaše puno ime i prezime za zapisnik.

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Davor Strinović.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Koje je vaše zanimanje i na kom ste položaju trenutno?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam specijalista sudske medicine na Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, Sveučilišta u Zagrebu, a inače sam izvanredni profesor na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Vi ste patolog i specijalista sudske medicine od 1980. godine. Je li to tačno?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: I vi ste priložili pismeni izveštaj o vašim nalazima u vezi sa sukobom u Hrvatskoj 1991. godine i u narednim godinama?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, Tužilaštvo bi htelo da uvede ovaj izveštaj. To je izveštaj sudskog veštaka uz dodatke.

SUDIJA MEJ: Gde ja to mogu da pronađem?

TUŽILAC UERC-RECLAF: To je u stvari priloženo u Sekretarijatu (Registry) 5. februara 2003. godine.

SUDIJA MEJ: Da li je to priloženo kao izveštaj sudskog veštaka?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, to je izveštaj doktora Strinovića koji se bavi forenzičkim nalazima.

SUDIJA MEJ: U redu, onda molim da date sledeći broj dokaznog predmeta.

sekretar: To je dokazni predmet Tužilaštva 409.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U vašem ekspertskom izveštaju u paragrafu 1, vi ste pomenuli publikacije i knjige koje ste napisali. Da li ima knjiga ili nalaza ili publikacija koje se bave ekshumacijama i identifikacijama?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Vezano uz knjige koje su ovdje nabrojane u dvije knjige, a to je knjiga za sudske medicinare studente i za pravnike, postoji rubrika identifikacije. U rubrici identifikacije postoji i područje masovne katastrofe, gdje su obrađeni slučajevi identifikacije i u ratnim uvjetima. Osim toga htjeo bih naglasiti da sam zajedno sa drugim kolegama izdao preko dvadesetak znanstvenih i stručnih radova na temu ratne žrtve i identifikacije, sudjelovao na međunarodnim kongresima, a napomenuo bih da je prije tri jedna završena velika konferencija u Ženevi (Geneva) koju je organizirao Međunarodni crveni križ (ICRC, International Committee of the Red Cross) vezano za nestale osobe. Na konferenciji je bilo 87 zemalja i većina njih imala je isti problem, problem nestalih osoba. Napominjem da je za pripremu te konferencije u kojoj sam i sam sudjelovao izrađen materijal koji predstavlja ustvari prijedlog kako bi se u buduće trebale vršiti, dakle, svi postupci vezane uz nestale osobe pa tako i identifikacije i utvrđivanje uzroka smrti. I to je najnoviji jedan podatak vezan uz Međunarodni crveni križ u Ženevi i preporuku koju je on izdao vezano uz nestale osobe u svijetu.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Hvala vam. U paragrafu 4 vašeg izveštaja vi pominjete da ste od 1991. godine, pa sve do danas u vladinoj Komisiji za zatočene i nestale, a to je ista kancelarija na čijem čelu je pukovnik Grujić. Je li to tačno?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Kakav je bio vaš zadatak u okviru ove Komisije?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Moj zadatak bio je koordinacija medicinskog tima u procesu ekshumacije i identifikacije tako da, nakon što sam dobio obavijest o predviđenoj ekshumaciji grobnice, ja sam organizirao ekipu medicinskog tima koja će biti prisutna na svakoj ekshumaciji, a isto tako organizirao medicinsku ekipu koja će vršiti dalje ekshumacije bilo na terenu, bilo kasnije u prosekturama.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Kada je reč o vašem radu od 1991. godine do danas, da li se on razlikuje u odnosu na period pre 1995. godine i posle 1995. godine?

SVEDOK STRINović – ODGOVOR: Da, svakako. Naime, do 1995. godine moj posao u vladinoj komisiji sastojao se u pripremanju i odlasku na sastanke za zatočene i nestale osobe i sa strane Hrvatske i sa strane Srbije i dakle, na tim sastancima razmatrani su brojni problemi koji su vezani, dakle, za ratnu situaciju. U tom razdoblju, dakle, od 1991. do 1995. godine bilo je zanemarivo malo ekshumacija i identifikacija nego je posao bio vezan više uz sastanke, dogovore i pripreme za posao koji će kasnije uslediti.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: A od 1995. godine pa na dalje vi ste sve više učestvovali u ekshumacijama?

SVEDOK STRINović – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Pomenuli ste da ste radili u sličnoj komisiji na nivou Jugoslavije, odnosno sa sličnom komisijom na nivou Jugoslavije. Kada su počeli ti pregovori ili dogovori sa tom Komisijom na nivou Jugoslavije?

SVEDOK STRINović – ODGOVOR: Koliko je meni poznato, ti pregovori su počeli u dvanaestom mjesecu 1991. godine, a ja sam prvi puta bio prisutan takvim dogovorima u početku 1992. godine. Pregovori su prvo bili držani u Pečuju (Pech) u Mađarskoj (Hungary), a nakon toga u Budimpešti (Budapest), također u Mađarskoj.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Možete li da opišete saradnju sa osobljem iz Komisije SFRJ ili SRJ kada je reč o ekshumacijama, autopsijama, identifikacijama? Dakle ukratko, kako je tekla ta saradnja i da li ste primenivali istu metodologiju?

SVEDOK STRINović – ODGOVOR: Pa kao što sam već naveo, dakle prva suradnja je počela od 1991 do 1995. godine kada smo se sastali i rješavali probleme vezano uz nestale osobe, dakle podatke koje smo tada imali, a od 1995. godine kada počinje posao ekshumacije u većem broju tada se i nastavlja naša suradnja. Ja mogu navesti da je na primjer u slučaju Ovčare ta suradnja se sastajala u tome da smo i predstavnici Hrvatske i predstavnici Srbije bili prisutni kod čitavog tijeka ekshumacije, to znači od, koja je trajala otprilike 45 dana. I nakon toga isto tako, pošto je taj posao rađen od strane međunarodnih stručnjaka za potrebe Tribunala u Hagu (The Hague), također smo bili prisutni i jedna

i druga strana prilikom obdukcija, kompletnog toga posla koji je trajao narednih jedno tri mjeseca. Tako da je ta, kažem, suradnja bila u ovakvim slučajevima vezana uz monitoring, dakle mi smo promatrali ono što su radili međunarodni stručnjaci, a vezano, recimo konkretno u slučaju Ovčare.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Ja sam ustvari htela znati da li je ta saradnja bila uspešna ili ste se sporili oko metodologije i rezultata. Možete li nešto o tome da nam kažete?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Pa ja bi rekao ovako, da problemi su bili više vezano uz organizaciju, odnosno problemi su bili vezani uz popise nestalih osoba, traženje grobnica i tu je posao išao nešto sporije. A što se tiče same, zbog stručnog dijela vezan uz posao identifikacije metodologije, tu nismo imali nikakvih problema, odnosno stručnjaci su se i u jednoj i drugoj zemlji složili da su metode koje se primjenjuju adekvatne i da tu nismo imali nikakvih, kažem, problema, suradnja je bila vrlo dobra.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li ste takođe učestvovali u ekshumacijama i identifikacijama koje su obavljali međunarodni timovi, i ako jeste, da li su i oni primenjivali istu metodologiju koju ste i vi primenjivali?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da. Kao što sam naveo malo prije, mi smo sudjelovali u smislu monitoringa međunarodnih stručnjaka koji su vršili ekshumaciju na nekoliko grobnica vezano uz Hrvatsku i one metode koje su oni primjenjivali su metode koje i mi primjenjujemo tijekom našeg posla u Hrvatskoj. Prema tome, suradnja je bila, suradnja je bila, mogu reći, vrlo uspješna sa međunarodnim organizacijama i stručnjacima, a metode koje su oni primjenjivali koristimo i mi u našoj zemlji.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U paragrafu 10, vašeg izveštaja vi naglašavate korištenje forenzičkih patologa. Interesuje me zašto na to stavljate akcenat?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Naime, bilo je postavljeno pitanje korištenja patologa u procesu rada ekshumacije i identifikacije, pa sam ja naglasio da u našoj zemlji taj posao ne rade patolozi u užem smislu riječi nego su to sudski medicinari, forenzički patolozi. Dakle, sudski medicinari koji se inače bave problematikom nasilnih smrti, iznenadnih smrti i smrti u katastrofama kao što je avionska nesreća, nesreća gdje ima više smrtno stradalih. Dakle, to je domena sudskog medicinara. Zato sam naglasio da taj posao vezan i uz ratna stradavanja je prvenstveno iz domena sudskog medicinara.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U paragrafu 11, pominjete da je identifikacija značajno otežana u ratnoj situaciji. Moje pitanje za vas je da li te teškoće utiču na vreme koje vam je potrebno za identifikaciju?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da, kao što sam naveo, radi se o vrlo specifičnim slučajevima vezano uz ratna stradavanja gdje postoji čitav niz otegotnih okolnosti i zbog kojih su ti slučajevi tako komplicirani i složeni. Jasno da takva situacija zahtjeva onda i dodatno vrijeme i dodatni trud da bi se dobio efekt, a to znači da bi se utvrdio identitet neke osobe, utvrdio uzrok smrti i ono šta zanima Sud.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U paragrafu 17, vašeg izveštaja vi govorite o učestvovanju antropologa od 1995. godine, pa na dalje. Zašto je to bilo potrebno?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: U radu gdje je potrebno izvršiti identifikaciju smrtno stradalih u ratu protokom vremena nameće se sve više uloga antropologa iz jednostavnog razloga što, ukoliko se radi o osobama koje su neposredno nakon smrti dovedene u prosekturu, tada su ta tijela dobro sačuvana jasno i tu antropolog nema neku ulogu. Dakle, sudski medicinar može kompletno izvršiti obdukciju i utvrditi sve potrebno šta treba za Sud, dakle uzrok smrti, identifikaciju i slično. Kako prolazi vrijeme, a radi se o godinama pet i više godina, tako tijelo sve više propada i sve je manje mekih tkiva, a sve više ostaju prisutni samo kosturi. Pošto antropolog se inače bavi kostima koje mogu biti starosti od desetke, pa i stotine i više godina, dakle antropolog je upravo ta pogodna osoba koja može iz kostiju očitati što je više moguće relevantnih podataka koji su nama kasnije potrebni za utvrđivanje uzroka smrti i identifikaciju. Prema tome, antropolog će biti osoba koja će kod slučajeva gdje su ostali samo kosturi ili čak djelovi kostura ili djelovi spaljenih kostura moći rekonstruirati i odgovoriti na ona pitanja koja su nama važna da bi mogli zaključiti protokol, da bi mogli odgovoriti, ponovno naglašavam, na ona pitanja koja zanima Sud.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Uz vaš izveštaj vi ste dostavili tabele koje se odnose na određene lokalitete. Pre nego što ste počeli da svedočite da li je Tužilaštvo od vas tražilo da pogledate svoju dokumentaciju u odnosu na tabele koje se nalaze u optužnici i da li ste onda u skladu sa tim organizovali svoje tabele?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li je Tužilaštvo od vas zatražilo da pogledate svoju dokumentaciju u Zagrebu u vezi sa konkretnim žrtvama i da li ste vi onda u skladu sa tim organizovali svoje informacije?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Na osnovu pregleda svoje dokumentacije da li ste došli do posebnih nalaza u vezi sa tim žrtvama i da li ste onda uneli te nalaze u svoje tabele?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Dokumentacija na koju ste se oslanjali, da li je ona na raspolaganju u Zagrebu i da li bi Pretresno veće ili druge strane u ovom postupku mogle da pogledaju tu dokumentaciju, ako to bude od vas traženo?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Po vašem dolasku u Hag tokom ove nedelje da li ste vi dodatno pogledali izveštaje o ekshumaciji koje je Tužilaštvo imalo ovde i koje je već uvelo u spise putem gospodina Grujića?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li ste pomogli u sastavljanju paketa u vezi sa mestima zločina gde su uključeni i vaši nalazi i takođe materijal na koji ste se oslanjali?

SVEDOK STRINOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, Tužilaštvo je zajedno sa svedokom pripremlilo četiri fascikle. Prva fascikla, mala fascikla je u stvari sažetak nalaza, a preostale tri fascikle su izveštaji o ekshumacijama i ostali izveštaji koji se odnose na žrtve. Želeli bismo da se to uvede u spis. To uglavnom nije novi materijal, to je materijal koji je već obelodanjen pre mnogo vremena, ali smo ga sada organizovali tako da ga je lakše pratiti i lakše je pronaći konkretnu žrtvu u tom materijalu. Takođe smo na vrh prve fascikle stavili indeks koji se odnosi na sve fascikle.

SUDIJA MEJ: Bilo bi zgodno kada bi se sve to stavili u jedan dokazni predmet i da dali mu sledeći broj.

sekretar: To će biti dokazni predmet Tužilaštva 410.

SUDIJA MEJ: Pretpostavljam da imamo sažetak.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, ovo je sažetak nalaza doktora Strinovića od jednog do drugog mesta zločina, od jedne do druge baze zločina sa tabelama i fotografijama, a u preostale tri fascikle se nalazi ustvari potkrepljujuća dokumentacija, uglavnom su to izveštaji o ekshumacijama, sudski izveštaji i slična dokumentacija.

SUDIJA MEJ: Da, ta dokumentacija je trebala već ranije da se dostavi. Sada smo dobili broj dokaznog predmeta, ali mi nemamo te velike fascikle u ovom trenutku. Ne znam da li želite da ih predate. Mi samo imamo sažetak. Možda možemo da radimo na osnovu sažetka.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Ja se neću baviti ni jednim detaljem iz potkrepljujuće dokumentacije. To je dostavljeno Sekretarijatu.

SUDIJA MEJ: U redu. Da, gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da li su meni ove četiri fascikle dostavljene ranije, pa mi nije bila dostavljena ova što sam sad dobio?

SUDIJA MEJ: Tako nam je rečeno. Možete li da potvrdite, gospođo Uerc-Reclaf?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, nova fascikla je broj 1, to je ustvari nova fascikla u kojoj smo organizovali ove tabele o žrtvama i sada ćemo proći kroz tabele sa ovim svedokom. Svedok nam je takođe kada je došao u Hag prezentovao fotografije koje se odnose na određena mesta zločina, pa ćemo takođe da pogledamo te fotografije sa ovim svedokom. To su materijali koji nisu obelodanjeni prošlog leta, ali su delom bili deo izveštaja svedoka uz dodatne promene koje su unesene.

SUDIJA MEJ: Da bi gospodin Milošević mogao da se pripremiti za unakrsno ispitivanje, ako pogleda izveštaj tu može da nađe suštinski materijal, a taj izveštaj je već imao neko vreme na raspolaganju.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da.

SUDIJA MEJ: Ako pogleda ovaj sažetak koji ste dostavili onda može da vidi čime ćete sutra da se bavite.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, upravo tako.

SUDIJA MEJ: A materijal je ranije obelodanjen, je li tako, u drugom obliku?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Da, u drugom obliku osim što je svedok uz svoj izveštaj pripremio tabele koje se odnose na određene lokalitete, a sada je neke od tih tabela podelio po mestima zločina. Na primer, ako imate selo kao Škabrnja, pa imate tri različita mesta zločina onda je on napravio tri različite tabele tako da je to sada lakše da se podeli po paragrafima optužnice. A ono šta je potpuno novo i šta nije bilo ranije obelodanjeno su neke fotografije koje je svedok sada doneo sa sobom kada je stigao u Hag. Mi ćemo se tim fotografijama pozabaviti jednom po jednom i to će nam u stvari pomoći da objasnimo metodologiju koja je opisana u izveštaju svedoka.

SUDIJA MEJ: U redu, time ćemo da se bavimo sutra. Izvolite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Mislim da je gotovo nemoguće, ako je sasvim sigurno ovo što kaže koleginica tužilac, da ovde ima jedan broj fotografija koje se prvi put dostavljaju, dakle dokumenti koji se danas prvi put dostavljaju. Onda se zaista može postaviti pitanje da li se iko može baviti stvarima koje su tek danas dostavljene. Ja sam to malopre gledao pažljivo i učinilo mi se da se radi o stvarima koje su potpuno nove i evo čujem od tužiteljice da se radi o potpuno novim stvarima. Zaista je teško bilo šta analizirati. Možda tu i nema spornih stvari, ali valja to proučiti.

SUDIJA MEJ: Imaćete priliku tokom noći da pogledate te fotografije.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Pored toga bih htela da pomenem fotografije u vezi sa Ovčarom, a Ovčara je jedno od najvećih pitanja, i ekshumacija na Ovčari. Fotografije u vezi sa Ovčarom su obelodanjene, to je deo dokumentacije o Ovčari koji je obelodanjen prošlog leta. Svedok je doneo sa sobom samo nekoliko dodatnih fotografija iz dokumentacije koju ima u

Zagrebu i te fotografije je odabrao da bi mogao da objasni kako se došlo do nalaza u vezi sa uzrokom smrti, da ukaže na razlike pri tome i pokaže nam ih kako bi objasnio neke konkretne nalaze.

SUDIJA MEJ: Videćemo kako napredujemo sa tim sutra. Ako bude neophodno da se nešto isključi isključićemo, ali ako je to materijal koji služi samo zbog objašnjenja onda to nije sporno. Sada ćemo da prekinemo sa radom. Doktore Strinoviću, molim vas da se vratite sutra u 9.00. Tada ćemo da nastavimo sa vašim svedočenjem i molim vas da imate na umu da ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju dok se ono ne završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Nastavljamo sa radom sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo